

Metai XV.

1904¹

Num. 7 ir 8.

ŪKININKAS

tauriskai-politiškas žmonių laikraštis
išeina kas mėnuo vieną kartą.

Turinys:

Neuokime pinigų karės reikalams! *Lietuvaitė, Sp-as ir Ss*

Pušcios (eilės). Į kovą, pirmyn! (eilės) *Laukinis*.

Mūsų padėjimas, spaudą atgavus. *Vng.*

Délko skursta sodiečiai I Sauvalė vietinės administracijos...

Naguose nevidonų, I. *Burtininkas*.

Lietas. Piesinėlis. Vertė *Mikado*.

Žinios: Iš Lietuvos. Lietuviai svetur. Iš svetimų šalių.

Atsakymai.

Prekė 15 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

„Ūkininko“ pardavinėjimas.

Parsisiųzdinamoji metų prekė:

Prūsiose (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 marki.
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) kuvertuose	3 rubliai.

Apgarsinimai priimami „Ūkininke“ po 15 kap. už eilutę arba jos vietą. —

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Neduokime pinigų karės reikalams!

I.

Maskoliai šaukias pagelbos.

Caras su savo despotiška valdžia, supratęs ant galo, jog nėra pergalėti **menkučius** japonus, persigandęs, liepė išleisti cirkuliarą ir išsiųsti prie visų katalikų vyskupų, idant jie iš jų, savo dijecezijoj, lieptų po visas parapijas ji žmonėms apskelbti ir išguldyti.

Tame cirkuliare yra reikalaujama, idant kiekvienoj bažnyčioj taptų prikalto skrynutės su raudonu kryžiumi ir kunigai ragintų žmones dėti tenai pinigus savo broliams ant karės esantiems.

Toliaus reikalaujama, idant visi kunigai kart su žmonėmis melstųs, kad Dievas padėtų maskoliams greičiau pergalėti japonus. (!)

Vilniaus dijecezijos vyskupas Roop pasiskubino išsiųsti minėtąjį cirkuliarą klebonams visų parapijų, liepdamas išpildyti maskolių reikalavimus; teipgi liepė, idant kunigai kart su žmonėmis po mišių kalbėtų po 3 „Sveika Marija“, žmonių kalboj, ant minėtosios intencijos. Ant galo tarp kitko pabriežė: „reikalauju idant šitą mano paliepiną kunigai būtinai žmonėms apreikštų, išaiškintų ir pildytų.

7 d. Rugpinčio (n. st.) kunigai jau aiškino žmonėms minėtąjį cirkuliarą, kviezdami žmones dėti pinigus, kiek kas gali, o Dievas už tą šimteriopai atiduosiąs (!) ir idant melstųs, kad Dievas padėtų nuveikti priešus — japonus...

Broliai! neklausykim nei kunigų nei kitų, nedėkim pinigų, tepatįs kunigai duoda, jei nori. Teneišdris nevienas iš mūsų dėti pinigus į tokias skrynutes, nei prašomas nė spiriamas, atmindamas, kad tie pinigai eis tik į kišenių valdininkų, prispaudėjų, kurie ir be to gerai čiulpia mūsų kraują.

Nieks neturi tiesos mus prispirti duoti pinigų, nei — melstis, kad Dievas padėtų prispaudėjams, idant jie paskui dar smarkiaus mus kankintų.

Kas turi sveiką protą, tas supranta ir geidžia, idant japonai pergalėtų maskolius, nes tuomet susilpnės mūsų priešas ir negalės mus taip nežmoniškai persekioti.

Jau aiškiai matyti, kad caras jaučia galą savo viešpatavimo. Nebežinodamas ką daryti iš nusiminimo dėlei nepasisėkimo karėje, jis liepia plėsti žmonės, traukti iš jų paskutinius syvus ir draug liepia ar prašo, kad tie patįs žmonės melstų Dievą, idant jam suteiktų karės laimėjimą...

Ar nebūtų pašėlimas, jeigu kas, suprazdamas visa tai, dar šelptų savo plėšikus ir linkėtų jiems laimėjimo!...

Broliai, vienykimės ir visi draug spirkimės prieš plėšikus ir nešelpkim jų!

Tesugrius greičiaus lizdas prispaudėjų ir lupikų!!...

Lietuvai.

II.

Dėlei karės rusų su japonais.

Pirm poros mėnesių prasidėjo karė. Ką ji mums suteiks? — vargus ir bėdas. Jei kas ir laimės, tai tik ne mes, ne lietuviai; kas labiausiai gal būt nukentės, — tai mes, tai lietuviai. Maskolių priešai šviesūs, per tai ir stiprūs; kariaujant su juo reikia išstatyt didelę kariūmenę, nusiųst ją į tolimą kraštą, dengti ją reikia ir maitinti — reikia daugybės pinigų. Dabar tik dar pradžia, o jau sujudo visi viršininkai, činauninkėliai ir šiaip jau nežvaigždėti caro tarnai, pradėjo pinigus rinkti nuo visų, ir visur, kur tik gali įlįsti. Renka nuo mokslan einančių, nors rusų valdžios tiesos draudžia rinkti pinigus tarp besimokinančių, renka „iš geros, liuosos valios“ duotus skatikus, bet nenorinčių duoti beveik neatsiranda, nes rinkėjai spiria duoti, grasindami atmonyti neduodantiems; renka per kunigus po bažnyčias, renka po miestus

ir valščius prisispirdami, prisimeilindami, — tai saldžiai, tai smarkiai kalbėdami reikalauja pinigų.

Ir visi duoda, ir visi blogai daro: duodami savo kraštui dar didesnius vargus ir nelaimės teikia. Už surinktuosius pinigus bus nupirkta daugiau parako, švino ir kanuolių, ilgau galės rusų kariūmenė šaudyti nekaltus japonus, nieko nekalti japonai savo valdžios spiriami tuo pačiu atsimokės — šaudys nieko nekaltus mūsų žmones. Bus daugiau surinkta pinigų, — ilgiau karė tęsis, liks daugiau mūsų brolių berankių, bekojų ar šiaip jau sužeistų, — daugybė neįgalinčių darbo dirbti grįš pas mus. Užmužtieji darbo nedirbs, bet ir patį duonos nereikalaus, o sužeistieji darbo dirbti nebegalėdami reikalaus dar peno, ir mes turėsime juos užlaikyti ir maitinti. Ar tada mums valdžia padės? Ar duos nors dalį surinktų nuo mūsų žmonių pinigų tų nelaimingųjų ir jų šeimynų šelpimui? Ne, neduos! Tą ji jau begėdiškai patvirtino nieko nelaukdama per savo Raudonąją Kryžį. Inžinieriui mekanikui Janauskiui, minas bestatant galą gavus, liko jo seseris be duonos kashio; Raudonasis Kryžius susirūpėjęs ant jų išdavęs tuomlaikinę pašalpą pasisakė padaręs viską ką galėjęs; toliau jau gelbėt vargstančias Janauskystes privalo visūmenė. Viešpatystės priedermė aprūpint karės aukas — sužeistuosius ir į vargą ipuolusias šeimynas, netekusias savo penėtojų. Rusų valdžia tos priedermės nepildo ir begėdiškai reikalauja, kad visūmenė ją pildytų. Tartum visūmenė pradėjo karę ir veda! Daugelis neva šviesesnių žmonių nemato nieko blogo tame, kad renkama aukas Raudonamjam Kryžiui; jie sako, kad tai gražus darbas gelbėti karės aukas. O aš sakau, kad kiekvienas skatikas Raudonamjam Kryžiui duotas ne mažina, bet daugina karės aukas. Jeigu visūmenė neduotų tų aukų ir jokios pašelpos Raudonamjam Kryžiui neteiktų, o reikalaudų, kad sužeistieji būtų aprūpinami, tai valdžia pasirūpintų paskirti dalį suglemžtųjų milijonų ir tam tikslui; — juk kasdien karės laike valdžia išleidžia apie 3 milijonus rublių;*) tai rodos iš tų pinigų galėtų ir sužeistuosius ir nelaimingąsias šeimynas užlaikyti. Tuomet, žinoma, mažiau beliktų pinigų pačiai karei,

*) Be mėsos, daržovių, cukraus ir arbatos kasdien išeina: 12000 pūdų miltų, 13000 pūdų kruopų, 32000 p. šieno, 32000 p. avižų; sausainių kasdien prikepa 6000 pūdų (Berl. Tageblatt № 427) Red.

mažiau kariūmenės begalėtų užlaikyti, pertai mažiau ir nušautų ir sužeistų bebūtų, ir karė greičiau pasibaigtų. Atsiminkit, tautiečiai, kad duodami pinigus Raudonamjam Kryžiui ar kitiems su karė surištiems tikslams didinate kraujo ir ašarų upes! O jeigu jau matot nelaimę savo tautiečių ir matot, kad be jūsų jau nieks nebegali jų sušelpiti, tai tiesiai jiems aukas duokit tik ne per valdžios atstovų rankas. Ar tai girdėtas daiktas, kad nelaimingųjų gelbėtojai Raudonojo Kryžiaus viršininkui reikėtų dešimties tukstančių rublių ant kelio (žmogui, kuriam ir už bi lietą vagone nereikia mokėti)?! Kiek tai nelaimingųjų šeimynų galima būtų užlaikyti tais pinigais! O juk nevienas valdininkas tokius pinigus ima. Tiek ima ant kelio, o kiek algos?!... Jūs prasti žmonės ašaras ir kraują savo liejat ir savo kruvinai uždirbtus pinigus duodat, o tie ponai rusai valdovai tik linksminasi, tokiai puikiai progai atsitikus pasiplėšti. Karei prasidėjus, kad japonų garlaiviai užpuolė ant Port-Arturo, rusų viršininkai rybą — šampaną gėrė, o japonai tuo tarpu suskaldė 7 geriausius rusų garlaivius sunaikindami tuo savo darbu į 30 milijonų rublių. Ir štai dabar šaukia, klykia po visus Maskolijos kampus: „duokit pinigų karės garlaiviams statyti!“ Ir žmonės per neišmanymą, ar pašalinius blogus tikslus turėdami, duoda. Daugelis paveda didelius pinigus pačiam carui paskirstyti karės reikalams, caras paskiria pusę garlaiviams, ketvirdalį — Raudonamjam Kryžiui, ir ketvirdalį sužeistųjų ir užmuštųjų šeimynoms. Tuo savo pasielgimu caras parodo, kad jo širdis maž teatjaučia žmonių vargus, nes jis žino, kad pinigų karės aukoms trūksta ir labai, bet jis didesnę pinigų dalį paskiria garlaiviams.

Caras savo manifestu apskelbdamas karę kreipėsi į visus valdinius, neskirdamas jų nė pagal tikėjimo nė tautos ir visus kvietė ginti sostą ir Maskoliją. Caro tarnai kitais tik žodžiais atkartoję tą caro mirtį, pridurdami, kad dabar atėjęs laikas parodyti savo ištikimybę ir prie sosto prisirišimą, kad visos tautos ir visų tikėjimų žmonės lygiai turi prisidėti prie apgynimo vienos „Tėvynės“. Čia caras ir jo valdžia aiškiai parodė savo lygius reikalavimus, bet nepamislėjo nors dabar lygias visiems duoti tiesas. Štai girdime, kad apie 40% visos kariūmenės Mandžurijoje (beveik pusė visos kariūmenės Mandžurijoje) — katalikai, nors visoj Maskolijoje yra tik desimta dalis katalikų (apie 11%). Negan to, kad ten kemša nelaimėn, smerčioj lietuvius ir lenkus,

neduoda tiems kareiviams nė kunigų katalikų. Ar kunigų pri-trūko? Ne! Bet kunigams reikia duot užlaikymą, o valdžia be-velyja tuos pinigus į parako dūmus apversti, o katalikai tegul sau be išpažinties miršta ir be bažnytinių apeigų ir maldų laidojami!

Reikia valdžiai daug gydytojų. Valdžia nesigėdi išleisti pa-liepinimą, kad katalikams nebūtų pavedamos vyresniųjų gydytojų vietos, nes tos vietos daug brangiau yra apmokomos, ir valdžia bevelyja rusams tą uždarbį duoti — žinoma, savi žmonės mei-lesni jai — ir tik neišmanėliai gali tikėti, kad valdžia vienodai apie visus viešpatystės valdinius rūpinasi. Teisingai atsisakė kaikurie žmonės duoti aukas karės reikalams, sakydami: „mūsų kraujas ten liejasi, tai jūs rusai nors pinigus duokit!“

Tokius ir dar kitokius valdžios darbus bematant skaudu širdžiai išgirdus, kad tie teip skriaudžiami žmonės vadina rusų carą „mūsų karaliu“ ir nenori ar negali suprasti, kad mes „savo“ karaliaus neturime, kad mes esame po valdžia svetimo ir visai mums priešingo karaliaus, maskolių caru vadinamo; ~~biaur~~ ^{biaur} nepadoru ir nevalia vadinti carą, mūsų priešą, — „mūsų karaliu“, vadinkim jį maskolių arba rusų caru, jei nenorime ar nedrįstame jį vadinti „mūsų didžiausiu priešu“. *Sp - as.*

III.

Duoti ar ne duoti?

Svarbiausia priežastis, dėlėi kurios mes negalime duoti pinigų nė karės reikalams apskritai, nė Raudonamjam Kryžiui ypatingai, tai yra ta, kad pinigai tankiausia nenuėina iki ne-laimingųjų, bet išsimėto ir dingsta valdininkų kišeniuose: vagia kas tik gali, kas prisitaiko, nes žino, kad ant caro tarnų nėra sūdo, kad jų valdžia yra augščiausia, neaprubėžiuta. Turkų karė (1877) kuoiškiausiai parodė tą teisybę: kareiviai badavo, kentė šaltį, vaikščiojo nudrisę, be batų, alpo, kentėjo, krito nuo ligų nemažiau, kaip nuo turkų kulų, tuo tarpu generolai ir kiti aficerai viens už kito skubino kuodaugiausiai prisipilti aukso į savo kišenus. Tai nepaslaptis, ir žinios apie tai pasklido net po cenzūruotus Maskolijos laikraščius.

Kilus badmečiams Maskolijoje teipgi buvo renkamos aukos. Svietiškos draugystės buvo pasisiūlusios valdžiai užsiimti aukų dalinimu. Bet valdžia jų prie to darbo neprileido. Vėliaus

pasirodė, kad valdžia, berinkdama ir bedalindama pinigus per savo tarnus, pavogdino daugybę pinigų.

Rusų laikraščiai, ką išėina užrubežėj praneša, kad „Raudonasis Kryžius“ jau teipgi yra pavogdinęs daugybę pinigų.

Kas kita būtų, jei mes pats galėtume aprūpinti nelaiminguosius mūsų brolius, jeigu mes galėtume įduoti pinigus į rankas tokių žmonių, kurie mums išduotų rokundą apie aukų išdalinimą, kurie žinotų, kad kiekviens jų prasižengimas gali būti susektas ir nubaustas, kurie jaustų, kad jie yra tik pildytojais žmonių valios, pasiuntiniais, o ne viešpačiais, pasikėlusiais į nepasiekiamą augštybę ir galybę.

Bet tūls dievobaimingas lietuvis gal užtėmyt: „ar šiaip atsitiks su pinigais, ar taip, o Dievas vis priims mielaširdystės darbą“. Berots, kolaik kas nors tiki, kad jis su savo auka sušelpia nelaimingąjį, tolaik jis gali gėrėtis savo darbais ir tikėtis kokių nors mylistų iš dangaus, bet kada jo akis atsidaro ir jis mato, kad jo sunkiai uždirbtas skatikas neatneša nėkoko palengvinimo nelaimingamjam, tuomet jis negali tikėtis, kad kas nors laikytų jo apsėjimą už mielaširdystės darbą, pagirtų jį už tai ir dagi apdovanotų. Meilės darbai yra geri, jei jie yra atliekami su protu, su išminčia. Ką gi sakytume mes, matydami, kaip žmonės bruka pinigus į rankas pavargėlių, nežiurint ant to, kad nuo tų pavargėlių, kaip bematant, atima pinigus apsiginklavę ir neapsiginklavę plėšikai!

Ne meskim pinigų į balą!

Mūsų dvasiškija arba nemato valdžios tarnus vagiant, arba tik apsimeta nematanti, ir pakniopstoms skubina valdžiai į pagelbą. Kauno vyskupas Paliulionis, kaip rašo „Lietuva“ N. 30, surinkęs 5532 rub. ir įdavęs tuos pinigus „Kauno Raudonojo Kryžiaus“ draugystei. Vilniaus vyskupas Rop daro tą pat. Bet kiekvienas išviliotas nuo žmonių skatikas pareikalaus, atskaitos nuo tų, kurie „vardu Dievo“ juos surinko, kurie išnaudojo žmonių tikėjimo jausmus, suvis nesirūpindami, kokios gali būti tokio apsėjimo pasekmės.

Bet dagi jeigu dalis aukautų Raudonamjam Kryžiui pinigų ir pasiektų nelaimingąsias karės aukas, tai ir tuomet mes pasielgtume neprotingai, nes tokiu būdu, mes gelbėtume valdžiai toliaus vesti pragaištingą karę, lieti žmonių kraują, bristi į skolas.... Kiek valdžiai kaštuoja karės vedimas kas dien, mes

nesame apskaitę, bet jeigu esant taikai kariūmenės reikalai praryja kas dien netoli 1 milijono rublių, tai ne dyvai, kad karės laike gal išeit pinigų 3—4 syk daugiau, t. y. apie 3 mil. rublių. Taigi juo ilgiau karė prasitęs, juo daugiau ji pinigų praris ir juo didesnė mokesčių našta kris ant žmonių pečių, karei pasibaigus. Apie laimėjimą rusų kariūmenės nėra ką nė svajoti, nes veik visa Mandžurija yra patekus į Japonų rankas, ir didžiausios Mandžurijos tvirtumos Port Artūro dienos, gali sakyti, jau yra suskaitytos.

Be to reikia teipgi atsiminti, kad apskritai imant, žmonių žudymas tai biauirus, nežmoniškas, priešingas Dievo prisakymams darbas, kad karė Maskolijos su Japonija tai ne apsiginimo, bet užgrėbimo karė, kad ji vedama ne vardan žmonių reikalų, bet vardan reikalų valdžios, fabrikantų, pirklių ir kitų turtingų ponų, kad, patekus Mandžurijai į Maskolijos nagus, ant 10 mil. gyventojų tos šalies taps uždėtas toks jau jungas, koki velkame mes ir kitos esančios po Maskolijos valdžia tautos, kad laimėjimas Maskolijos karūmenės tai būtų laimėjimas valdžios, kuri po karės da labiausiai didžiutūsi savo galybe ir da drąsiau mindžiotų po kojų mūsų ir kitų pavergtų tautų tiesas.

Ss.

Pūsčios.

Šaltos pūsčios, audros kaukia...
Žmonės verk, dejuoja:
Vargšai meldžia Dievą, šaukia,
Vėjai švilpyniuoja.

Nėr tos vietos, kur būt' meilu,
Kur giedot' paukšteliai...
Baimė ima; širdžiai gailu.
Vien lakioj areliai.

Padangėmis šaltas vėjas
Debesis gainioja.
Vanags, paukščių piktadėjas,
Pypsidams lakioja.

Žmonės kenčia šaltį, badą;
Tamsa viešpatauna:
Tik išgirdus mokslo vadą.
Protas atsigauna. *Laukinis.*

Į kovą, pirmyn!

Biaurus valdonai, carizmas šalin!
Mūsų papartis — į kovą, pirmyn!
Griaukim greičiausiai tamsybės namus!
Gana svajojom — it vaikas ramus!
Urvus bauriausius valdžios kalinių

Griaukim su drąsa: bus laisvė žmonių!
Laikas į darbą! Jau galas sapnams!
Laikas į kovą Lietuvos vaikams!
Jungas vergijos greičiaus tepražun!
Laisvė, brolystė tarp mūsų tebūn!

Laukinis.

Mūsų padėjimas, spaudą atgavus.

Kad caro valdžia sugražino mums spaudą „ne savo noru“ ir ne iš kokios ten „caro mylistos“, tai geriausiai mes gauname persitikrinti iš slėpiamųjų pačios valdžios raštų, dalis kurių jau buvo net mūsų laikraščiuose apgarsinta.*)

Dabartinis Vilniaus generalgubernatorius yra pataręs gražinti lietuviams spaudą, nes ans persitikrino, „kad nė kokia galybė negal suturėti vis kaskart didesnio lietuviškų knygų platinimos“ ir kad esant uždraustai lietuviškai spaudai „ilgainiui visa tauta gali teip subrusti, kad pati vyresnybė turės nemažai vargo.“

Apie tokį ne tik būsimąjį, bet jau esantį mūsų krašto bruzdėjimą siuntinėjo carui žinias ir visa eilė kitų mūsų krašto vyresnybės urėdų, kaip antai: buvęs Varšavos generalgubernatorius Imeretinski, o teip-pat Suvalkų ir Kauno gubernatoriai. Yra žinoma, kad visi Maskolijos gubernatoriai paprastai kasmet padavinėja carui pranešimus apie gubernijų padėjimą. Tuose pranešimuose šie Maskolijos karaliukai rašo carui ne apie tikruosius žmonių reikalavimus, bet dažniausiai apie apsireiškiantį tai šen, tai ten žmonių bruzdėjimą ir paduoda savo užmanymus, kaip reikėtų tą žmonių bruzdėjimą numalšinti.

Tokius pranešimus siuntinėjo ir mūsų urėdai, o ypač buvęs Kauno gubernatorius Rogovič „su gaileščiu nurodinėjo carui, jog tarp kai-kurių lietuvių, ypač tarp pasieninių, smagiai prasiplatinę yra užsieniniai lietuviškieji spaudiniai, kuriuose peikiamas ir niekinamas kiekvienas vyresnybės žingsnis. Prašalinimui šių priešingų valdžiai raštų, kaip jis, teip ir kiti urėdai, patarė gražinti lietuviams spaudą. Sutikdamas su šiuo patarimu ir norėdamas nusi-kratyti nuo naujų priešų, caras ant panašių pranešimų nesyki buvo užrašęs: „kada-gi pagaliaus tas klausimas bus išrištas“? arba „perveizdėti greičiaus“ ir t. t.

Teip tai spiriamas mūsų užsieninių spaudinių lietuviškos spaudos klausimas pagaliaus ministerių komitete tapo išrištas ir caro patvirtintas.

*) Žiur. „Varpo“ № 4 ir 5 1903. Vilniaus gener. gubern. raštas „apie lotyniškai — lietuviškas raides.“

Taigi žinodami apie tai, mes, kaip ant delno matome, dėlei ko spauda tapo mums sugrąžinta. Caro valdžia sugrąžino mums spaudą ne dėlko kito tik dėlto, kad būtų prašalintas prasiplatinimas valdžiai priešingų raštų. Vyresnybė tikisi, jog su pagelba grąžintos cenzūruojamos spaudos anos galėsianti užganėdinti mūsų tautos dvasiškus reikalavimus ir galėsianti ją užlaikyti savo globoje. lygiai kaip uždraudama mums spaudą ana tikėjosi užganėdinti mūsų tautos dvasiškus reikalavimus lietuviškomis knygomis, spauzdintomis maskoliškomis raidėmis. Galutinu tos globos siekiu yra užlaikyti mus tamsybėje ir galutinai paskandinti „maskolių liaudies vilnyse“, arba, paprastai sakant, mus sumaskolinti.

Tokiu būdu pamatu lietuviškos spaudos grąžinimo pasiliko tas patsai tikslas arba siekimas, kurio vyresnybė prisilaikė ir uždraudama lietuviams spaudą. Kitaip ir būti negalėjo, nes maskolių valdžia ir šiandien pasiliko tokią pat, kaip pirm 40 metų, kuomet spauda buvo uždrausta.

Bet nors vyresnybės mūsų krašte siekimai ir pasiliko tie patis, vienog kaip jos, taip ir mūsų padėjimas, spaudai atsiradus, ne mažai persimainė. Apie tas permainas ir norėtume čion plačiau paskalbėti.

Uždraudama lietuviams spaudą, vyresnybė tikėjosi ilgainiui pripratinti lietuvius prie maskoliškų raidžių, o per tai ir prie maskoliškų raštų, taip kad ateityje, kaip spėja vyresnybė, lietuviams jau būsia nereikalingi ir lietuviškieji spauzdiniai, rašyti maskoliškomis raidėmis. Matydama to laiko mūsų dvasiškų vadovų nuolankumą ir silpną jų tautišką susipratimą, vyresnybė tikėjosi įkalbėti, jog mūsų kraštas nuo žilos senovės esąs maskolišku ir privalo tokiu pasilikti; apie pačių žmonių nuomonę vyresnybė visai nesirupino: ji spėjo, jog su žmonėmis bus galima daryti kas jai patinka. Tokiu būdu vyresnybė pati sukėlė prieš save žmones, nes nors ir silpnai tautiškai jie buvo susipratę, vienog vyresnybės klaidą veikia užmatė ir atsisakė priiminėti vyresnybės išleidžiamas lietuviškas knygas, maskoliškomis raidėmis spauzdintas. Žmonės ne tik nepriėmė minėtų knygų, bet pradėjo anas, kur pagavę,

deginti, visai neatsiveizdėdami į pačių knygų turinį. Tą neapykantą prieš tas maskoliškas knygas veikiai persiėmė visa tauta, ir taip tas jausmas joje sustiprėjo, jog esant uždraustai spaudai lietuviškomis raidėmis, neatsirado nė vieno lietuvių, kursai būtų išdrįsę atsiliepti į mūsų draugiją lietuvišku raštu, spauzdintu maskoliškomis raidėmis. Tokiu būdu lietuviškos knygos **valdžios, o ne pačių lietuvių**, maskoliškomis raidėmis spauzdinamos, jau vien dėl savo išveizdos **visų viengėnių** tapo pripažintos už netikusį svetį, kurio negalima nė į savo namus priimti. Visai kitaip turės išveizdėti tas svetis — toji lietuviška knyga, šiandien, kuomet spauda jau gražinta.

Be jokios abejonės, iškovota tiesa norėsime pasinaudoti ir mes patys, spauzdindami visus cenzūros leidžiamus raštus pačioj Lietuvoj, bet lygiu būdu ir gal da daugiau. kaip mes, spaudę ir kiti lietuviai ir gal da ir pati **vyresnybė**, kuri taip nori ugdinti mus savo dvasioj. Norint pažinti tą naująjį svetį jau nepakaks pasižiūrėti tik į paviršutinį knygos išveizdą, bet reikės suprasti ir patį kiekvienos knygos turinį, kad galima būtų nuspręsti ar verta priimti tą svetį į savo namus, ar ne. Tai darbas jau daug sunkesnis, negu buvo pirmiausia. Maža to. Jeigu pirmiausia, esant spaudai uždraustai, ir pasirodydavo netikusios knygos, tai vis-gi buvo aišku, jog tos knygos ne valdžios, o pačių lietuvių tapo išleistos, nes pati valdžia nespauzdino knygų užsieny. Dabar-gi to aiškumo nebeliks: vyresnybė gali išleidinėti knygas, prisidengus pačių mūsų viengėnių vardais. Ak, jau ir be vyresnybės pagalbos, tikimės atsirasti nemažai žmonių, kuriems cenzūros krapinimas nebūna baisus skelbimui jų teikiamojo mokslo ir šviesos.

Kokie-gi gali būti tie žmonės?

Žinoma, tie patys, kurie ir pirmiausia buvo, nors jie pilnoj savo grožybėj ir nepadrįso pasirodyti. Kai-kurie iš jų tik patylomis danti griežė ant mūsų raštų, sakydami, jog tuose raštuose platinos „bedievystė“, baisus „buntas“ prieš svietiškąją ir dvasiškąją valdžią arba net socializmas, nes sako, darbininkai ir bernai yra prikalbinėjami neklausyti gaspadorių ir t. t. Buvo ir drąsesnių, kurie tą patį skelbė savo raštuose.

Visi šie žmonės ir pirmiaus buvo geriausiais valdžios šalininkais ir su ja drauge stovėjo ant vienos lentos ir tik maskoliškos raidės, tarsi kokia drobinė skraistė, skyrė šiuodu draugu: šiandien ta skraistė nupuola, ir valdžia tik gali pasidžiaugti pamačiusi visą eilę savo bendradarbių.

Primisiu da apie vieną permainą. Jeigu pirmiaus ir buvo tokie tamsuoliai, kurie driso net iš sakyklos niekinti lietuviškus raštus, draudė anuos skaityti ir net pirštais nurodinėjo anų platintojus, tai šiandien tokiam darbui jau nebereikės tiek drąsos: tuomet anie neturėjo tiesos nurodinėti, ką skaityti, nes jug visos knygos buvo draudžiamos, o šiandien jau turės, ir ne tik nurodinės, bet visur platīs ir kaišiuos savo spauzdinius.

Tokiu būdu spaudai atsiradus, pirmu-pirmiansiai sustiprės ir pasigeris mūsų priešų padėjimas. Prie šių priešų mes priskaitome ne tik pačią vyresnybę, bet ir visą eilę mūsų viengėnčių, kurie neva mūsų išganymui skelbs pamokinimus, jog visokios vyresnybės reikia klausyti, jog nereikia kelti jokių maištų prieš mūsų prispaudėjus, o jų nuomone, geradėjus, jog reikia tykiaiai ir ramiai užsilaikyti ir t. t.

Kad toksai arba panašus mokslas yra netikęs, kad toksai ramus mūsų draugijos užsilaikymas negali jai suteikti laisvesnės ir geresnės ateities, reikia ne tik žinoti, bet ir gerai suprasti ir mokėti kitiems tai išaiškinti, kitus pertikrinti.

Norint tai suprasti, svarbu yra įsidėmėti kokių priežastčių dėlei toksai mokslas yra garsinamas, kam iš mūsų viengėnčių jis atneša arba gali atnešti naudą, o kam da didesnę vargą, kokiems žmonėms jis gali patikti, o kokių neužganėdinti, žodžiu, reikia gerai permąstyti mūsų draugijos atskirus reikalavimus. O kadangi tie atskiri reikalavimai tvirtai rišasi su pačios vyresnybės reikalavimais, tai jų teisingas išdėstymas visai nėra galimas be tam tikros kritikos ir pačios vyresnybės politikos arba jos darbų. Todėl tai toksai išdėstymas negali rasti vietos cenzūruojamoj arba legališkoj spaudoj. Tokiu būdu svarbiausiu mūsų ginklu privalo pasilikti ta pati, kaip ir buvus, užsieninė spauda, nes tik toj spaudoj, be jokių

cenzūros pančių, ir galima ištarti pilną teisybę. O tokių progų ištarti pilną teisybę dabar atsirado arba atsiras daugiausiai, negu esant spaudai uždraustai.

Pirmiausia savo priešo mes dažnai nepažindavome, skaitydavome jį ten kur toli beesanti, o šiandien anksčiau mus prisiartinęs į mūsų tarpą ir gal mūsų namuose skelbs savo evanėliją; todėl su juo mums prireiks dažniau susiremti, dažniau sukibti kovon ir išvysti jo tikrus ginklus. Todėl mes tvirtai tikime, jog spaudai atsiradus, mūsų liوسي spauda ne tik neturės žūti, ant ko vyresnybė pasitiki, bet da plačiau išaugti, išbujoti, iki ji savo žydėjimu neapims visos Lietuvos...

Tardami tai, mes visai nenorime savo spėkų paskaityti augštesnėmis, negu kokios anos ištikrųjų yra. Atbulai. mes gerai žinome, jog legališkai spaudai atsiradus ne tik sutvirtės mūsų priešų padėjimas, bet iš dalies sumažės ir mūsų pačių spėkos, bet mes tikimės, kad toksai sumažėjimas bus tik tuolaikiniu, iki žmonės neapsipras su nauju padėjimu, iki jie nepersitkreis, jog legališkoj spaudoj apie daug ką negalima rašyti ir jog svarbiausiu ginklu mūsų tautiškam susipratimui pasilieka, kaip ir buvus, toji pati liوسي užsieninė spauda. Iš savo pusės mes trokštame, idant toksai persitikrinimas greičiau pas mūsų sądarbėjus atsirastų ir idant jie su panaujintomis spėkomis prisidėtų prie mūsų darbo, kursai, spaudai atsiradus, pasirodo ir daug aiškesniu ir kur kas reikalingesniu. Suprazdami tai, mes tvirtai tikimės, jog mūsų spėkos kaskart turės didintis.

Vng.

Dėlko skursta sodiečiai?

Valdžia, įbauginta sukilusių ūkininkų Charkovo, Poltavos ir kitų gubernijų, 1902 m. įkūrė tam tikrą Komisiją sodiečių reikalams tyrinėti. Ta Komisija, vadinama „Osoboje Sovieščanije“ (Ypatingoji Roda). išleido į žmones atsiliepinimą su tam tikrais klausimais. Tas atsiliepinimas tapo išsiuntinėtas ir po Lietuvą. Žemiau mes spaudiname raštą, vardu „Kliutis, gaišinančios pakilimą pramonės tarpe sodiečių Kauno gub.“, paduotą Komisijai iš

Kauno gub., Kauno pav. Tas raštas yra rašytas žmogaus patyrusio, gerai pažįstančio sodiečių gyvenimą, ir nors ne visur yra nurodytos įsakmai pravardės žmonių, vieta ir laikas atsitikimų, tai visgi neprivalome mes nė kiek abejoti teisingumui aprašomųjų atsitikimų.

I.

Sauvalė vietinės administracijos.

Svarbiausiu gaišintoju ne tik ūkiškosios bet ir kiekvienos kitos pramonės yra sauvalė vietinių valdininkų, kurie visokiu būdu skriaudžia sodietį ir jo turta, bet ant jų nėra kam pasiskųst, ir sodietis jaučiai kaip koks zuikis, turi ramiai tūnot, ausis suglaudęs, bijotis mažiausio subruzdimo, nes už viską jis gal būt apkaltintas, nubaustas. Prie tokių sąlygų sunku yra sodiečiui gyventi, negali sektis nė žemdirbystė nė surišta su jaja pramonė.

Jeigu Komisija nori žinoti apie reikalus sodiečių, tai meldžiu manęs išklaudyti. Aš kalbėsiu tik apie tai, ką aš pats esu patyręs.

Aš priguliu prie K. valščiaus, Kauno gub. Matydamas lupimus staršinos ir raštininko, matydamas, kaip jie neteisingai apseina per sodiečių sueigas, kaip jie rašo sutarimus nuo vardo sueigos ir bauginimais verste verčia sodiečius ant jų pasirašyt, aš duodu apie tai žinią taikos tarpininkui ir prašau jo pagalbos. Praeina metai, o atsakymo nėra. valščiaus reikalai eina savo keliu, staršina su raštininku ima man grūmoti; paduodu skundą Kauno gubernatoriui dėl neatsiliepinimo taikos tarpininko, laukiau metus, antrus, trečius ir t. t., o atsakymo kaip nėra, taip nėra; galiausiai aš tą reikalą užmečiau, manydamas, kad iš mano skundo nieko neišeis, o paduoti skundą ant gubernatoriaus neišdrįsau. Bet, štai, kada jau buvo praėję 10 metų šaukia mane į kokią tai sūdą kaip skundiką, idant pristatytčiau tam tikrus darodymus priešais valščiaus raštininką. Čia išeina į viršų, kad lupimas žmonių ir brukimas nutarimų valščiuje tai esąs mano ypatingas reikalas, mano skriauda; per ilgą laiką dalis liudininkų išmirė, dalis išvažinėjo į kitas vietas, o kiti galėjo užmiršti kaip ir kas atsitiko. Aš, žinoma, turėjau atsisakyti nuo apkaltinimo.

Vieną sykį atvažiavo pas mane į namus žandaras ir uriadninkas ir padarė kratą; paėmė nuo manęs kas jiems patiko ir sustatė protokolą. Aš prašau protokolo kopijos — neduoda. Tėlei tokio apsisėjimo aš skundžiuosi ant žandaro ir žandarų valdybą, o ant uriadninko — ispravnikui ir prašau išduoti man protokolo kopiją. Žandarų valdyba nieko neatsakė, o ispravnikas atsakė apie tai, ko aš visai neklausiau. butent, kad knygos uriadninko paimtos busiančios greit sugražintos. Skundžiuosi gubernatoriui, ir gaunu nuo ispravniko tokią jau atsakymą kaip ir pirmą syk. Dalykas teip ir užsibaigė, protokolo kopijos aš vis gi ne išgavau. O išibrovė į mano namus be jokio reikalo, išvertė viską, paėmė knygas, įgazelino namiškius, ir už tai nė prieš ką neprivalė teisintis.

Gyvendamas sodžių drauge su kitais sodiečiais ir turėdamas lauką išreštą į rėžius, aš noroms-nenoroms turiu vesti trilaukinę uktverystę, bet juo toliaus juo labiau atsiranda reikalas ją keisti — sėti žoles ir dobilus; žinoma, reikia juos sėti ant žiemkenčių, bet nuvalius javus, užsėtos rugienos ne gali pavirsti į ganyklą. reikia jas saugoti nuo gyvulių ir arklių. Tik baimė sūdo ir bausmės galėjo šiek tiek apsaugoti išikūnijimą mano užmanymo, todėl ir man reikėjo jieskot pagalbos sūde. Valščiaus sūdas čia nieko negal gelbėt, jis pildydamas savo pareigas veikiaus juokus daro, o ne sūdi: įsteigtas svarstymui smulkių nusižengimų ir skriaudų, negali reikalauti atlyginimo išlaidų dėl žygių ir sugaišties, per tai išeina, kad kartais tos išlaidos būna didesnės už padarytą skriaudą. Ganyklos — šaltinis nuolatinių sodžiaus ginčų, ir tai dėlei tokių skriaudų, kurios vidutiniškai nekyla augsčiau 60 kap. Tuo tarpu jieskant teisybės reikia sugaišti drauge su liudininku bent dieną; tankiausia gi su diena neatlieki reikalo: neatėjus kaltininkui jį sūdi tik po trečiojo šaukimo. todėl jis tankiausia ir ateina paskutiniąją dieną; todėl priseina keliauti sūdan tris sykius drauge su liudininku — ir tie žygiai kaštuoja per 3 rublius, o laimi vos 50 kap. Beto reikia pridurti, kad išgauti prisūdytuosius pinigus gali tik tai tuomet, kada tai daleis storasta, todėl pirma reikia jam prisigerint, nes šiaip jis dykai to nepadarys; o jeigu

priešingoji pusė teipgi jam prisigeris, tai storasta prisūdytųjų pinigų neišreikalaus. Paprastai, tokiuose atsitikimuose skundžiasi tarpininkui, bet storasta teisinasi tuom, kad kaltininkas turis „nedoimkas“, todėl reikia, girdi, pirma pridengti „nedoimkas.“

Iš to matyt, kad naudotis valščiaus sūdu yra negalimas daiktas; bet aš turiu tiesą kreiptis į taikos sūdą. Paduodu raštu meldimą į taikos sūdą 4-jo skyriaus Kauno paviečio. Bet mano meldimas tampa sugražintas su nurodymu, kad reikia eiti kreiptis į valščiaus sūdą. Tuomet aš paduodu skundą į taikos sūdžių sueigą; tę išranda, kad sūdžia pasielgęs neteisingai, todėl kad nebuvo šauktos abi pusės. Sūdžia šaukia kaltininkus ir klausia jų, ar nori jie stoti į taikos ar į valščiaus sūdą; tie velija stoti į valščiaus sūdą, ir mano meldimas antru kart tampa atmestas. Aš vėl paduodu skundą į taikos sūdžių sueigą, ir tik tuomet sueiga išduoda sprendimą, dėlai kurio taikos sūdžia veda mano bylą, bet nežiūrėdamas ant taikos sūdžių sprendimo, persergti mane, kad jis ir vėliaus nepriimsiąs mano bylą.

Tokiu būdu dėlai vieno rubliaus pragaišties išpuola man dusyk skūstis į sueigą ir tris syk žygiuoti drauge su liudininku į taikos sūdą, taigi skūstis dėl ganyklų negalima, o per tai negalima nė dobilų sėti.

Norėdamas įvesti dobilų sėjimą kaip paveizdą sodiečiams ir kaip darodymą reikalingumo išsiskirstymo į viensėdžius, aš du sykių kreipiausi į Ministeriją Žemdirbystės ir Viešpatystės Turtų ir prašiau padėti išsikelti į viensėdžius, bet ministerija išrado už negalimą daiktą gelbėti. Prisėjo toliaus vesti trilaukinę ūkė ir toliaus ir per tai skursti, arba apleisti visiškai ūkė ir jieskot kitokio užsiėmimo. Bet pagelba atėjo iš kur aš jos mažiausiai tikėjausi: vienas įtekingas dvarininkas pasikalbėjo su sūdžia ir reikalą gerai užbaigė. Dabar taikos sūdžia ne siunčia mano meldimų į valščių, nors kaltininkas sako, kad noris stoti į valščiaus sūdą. Taigi priimti arba atmesti kieno nors bylą, priguli nuo geros valios paties sūdžios.

Nesenei pristavas 2-ros apygardos (2-го станa) Kauno pav. padavė į sūdą visus savo apygardos sodiečius už negerą taisymą kelių. Bute 4-to taikos sūdžių skyriaus (участокъ) sūdas tęsėsi daugiau kaip dvi nedėli liepos mėnesio. Sodiečiai prašė sūdžios nuvažiuot į vietą ir pačiam apžiūrėt kelius, teisinosi, kad berašant protokolus jų pristavas nešaukė, kad būt galima buvę da užvežt kiek žyzdru ir t. t. Bet sūdžia jų neklausė ir prisūdėjo po 10 rub. baudmės tam, kuris sakėsi pataisęs kelius, o po 6 rub. tam, kuris prisipažino kaltu, bet įsakė pataisyt kelius į nedėlią laiko sodiečiams, šiaip pataisysianti policija kaltininkų kaštu. Užbaigęs reikalą 4-ame taikos sūdžių skyriuj, pristavas nuvažiavo į kitą skyrių, esantį V-j ir prigulintį prie tos pačios policijos apygardos. Bet tų pristavui nepasisėkė: tų žinojo, kad yra įstatymas draudžiantis gaišinti žemininkus nuo darbo vasaros laike; todėl pristavas nė neskundė sodiečių. Tuo tarpu sodiečiai, nubausti 4-ame taikos sūdžių skyriuj, bijodami, kad policija neimtų taisyt kelių jų kaštu, pametė šienpiūtę ir rugpiūtę ir ėjo kast griovių, pasiėmę matikus ir kirvius. Tuomet tik policija susizgribo ir permainė savo apsigėimą: uriađninkas malonių balsu kalbino žmones eiti valyt šieną ir javus, sakydamas, kad pristavas pavelsys atidėti kelių taisymą iki rudens.

Mažumą anksčiaus pristavas 2-ros apygardos Kauno pav. buvo apskelbęs, kokių būdu turi būt taisomi keliai: griovai abipusiai kelio turį buti ne mažiau dviejų mastų gilus, žyzdru — pagal tą pat saiką. Aš turiu pasergėti, kad jeigu grioviai turi būt „ne mažiau 2-jų mastų gilus.“ tai kitose vietose jų gilumas daeis iki 3-jų ir daugiau mastų; tai bus jau ne grioviai, bet perkasai, augščiau žmogaus galvos, ir ne tik atsiras neparankumas dėlei iškastosios žemės, bet kiti sodiečiai gali neduot kasti tokius perkasus savo lauke. Ir kam pristavas reikalauja tokių griovių ir tokių kelių? Tam, kad išleizdamas neišpildomus prisakymus, jis nori pirma apsunkinti sodiečius, o paskui tuo pasinaudoti. Už neišpildymą šitų atšiaurių reikalavimų Krakių valsčius tapo nubaustas daugiau kaip 2000 rublių.

Kopija angščiaus minėto pristavo reikalavimo su pasiskundimu ant jo apsėjimo aš nusiunčiau Kauno gubernatoriui ir kaip atsakymą gavau reikalavimą Kelių Komisijos, kad būtų prisiųstos gerbinės markės. Aš supratau, kad panašus apsėjimai policijos neinteresuoja jos viršininkų, kam gi — maniau — man tiek rūpintis. Markių nesiunčiau ir atsakymo negavau.

Angščiaus nurodyti paveikslai parodo, kad jeigu administracijos mašinai reikia ginti ką nors, tai ji buna sugedus ir neina, o jeigu — kenkti kam nors, tai ji eina kuopuikiausiai. Jeigu aš, ižijęs apšvietimą nėkiek negaliu atsispirti priešais administracijos sauvale, tai ką jau kalbėti apie bedalį sodietį!

Naguose nevidonų.

Paveikslėliai iš gyvenimo politiškųjų prasikaltėlių.

I.

Teko man pasikalbėti su vienu jaunu vaikinų A. V., paeinančiu nuo S. Suv. gub., kuris neseniai buvo sugautas ant rubežiaus su našuliais lietuviškų knygų. Nors mes visi gerai jau žinome, kaip elgiasi maskoliai suėmę toki prasikaltėlių, bet, rodos, bus neprošali da kartą išgirsti nekurias smulkmenas atsitikimų to vyro. Štai, kaip jisai pasakojo apie savo nelaimes:

22 d. (naujo skaičiaus) sausio mėn. 1904 m. mes 4 vyrai nakčia perėjom iš Prūsų, slapčia, Kurpikų kaime, Kaupiškio valsčiaus, Vilkaviškio pavieta, su kokiais šešiais pūdais knygų ir mažumu šep-tavoro. Tarp knygų buvo: apie 120 numerių *Varpo*, po 175 numerius *Ukininko* ir *Naujienu*, 16 numerių *Darbininkų Balso*, 2 ekzemplieriu *Vienybės Lietuvininkų* už keletą sanvaičių, 2 ekzemplieriu *Lietuvos* už kelias sanvaites, apie 10 numerių *Žvaigždės*, ar 10 numerių *Kryžiaus*, apie 200 *Kalendorių* (*Naujojo Kalend.* 1904 m. ir *Ūkin. Kalend.* 1904 m.), apie 100 Lementorių, paveikslėlių šventųjų apie 3000, maldaknygių liet. 30, lenkiškų maldaknygių 8, visokių knygelių lietuviškų buvo mažesnė pusė transporto (buvo *Krumplių Jonų*, *Genių Dėdžių*, *Kas yra ir kas bus*, *Lietuviai po maskolių jungu*, ir kitokių mokslišku, ūkiškų ir šep pasiskaitymų).

Rubežių perėjom laimingai, nuėjom apie verstą kelio nuo pat rubežiaus, apsistojom pas Uk. Antaną Drazdį (12 margų lauko turi), buvo apie 5 ad. ryto. Du pasilikom pas tą ukininką, o kiti du sugrižo į Prūsus, nes ten buvo likę da mūsų daigtų, kuriuos norėjom tą pačią naktį pergabent į šią pusę. Žemė buvo pašarmojus, per tai buvo truputį žymu pėdsakas. Prašvitus atjojo parubežinis kareivis ir rado mudu pas Drazdį begulint lovose, išėjęs laukan tuojaus šovė į viršų „trevogą“, kad atbėgtų jam daugiau kareivių į pagelbą. Nesulaukdamas jokios pagalbos tas kareivis palūkėjęs iškrėtė mus ir lovą, buvo net ir po lova palindęs žiūrėt, ar neras tenai kontrabandos — rado lovoje palaidų knygų, o pasiūrėję užtiko našulius. Ant kareivio šovimų vis niekas neatėjo. Tad kareivis liepė ukininkei užkinkyt arkli ir vežt suimtuosius daigtus į kardoną; nišmanėlė moteriškė paklausė kareivio (paties ukininko tuotarpu nebuvo namie). — Gaila, kad mudu nišdrisome tą maskolių suimti, surišti ir paguldyti kur, kad patis su našuliais galėtume toliaus pasitraukt. ale mės nežinojome, kad niekas ant trevogos nepribus! Kad tai būt žinota, būt kitaip padaryta! —

„Nusivedė mudu į parubežį, tas kareivis pasisaukė da du kareiviu ir su tais nusivarė į kardoną, kur persimainė tuodu kareiviu nuo rubežiaus pakviestu ir nuginė mudu toliaus į kitą kardoną į Rameikių kaimą, prie apiciero. 22 dieną Sausio buvo pėtnyčia, apiciero buvo į Vilnių išvažiuota, per naktį mudu laikė kardone, patis kareiviai be apiciero nieko neklausinėjo, tik keikė ir mušė kumščiomis, čebatais spardė, vis sakė mums lyg paniekindami: „ek jūs politiškai kontrabandnykai“! Valgyt mums nedavė, kaip prašėme, tai atsakydavo: „velyt pastipkite neėdę, ką tokią kontrabandą nešiojate!“ 23 d. subatoj po piet klausinėjo mudu kardono apicieras pasiėmęs ukininką Sasnauską iš Rameikų kaimo už vertiką; mės sakėmės maskoliškai nemoką. Apicieras prisispyręs vis liepė mums maskoliškai kalbėt, nes, girdi, mės turį tą kalbą mokėt, kaipo Rusijos gyventojai. Mės-gi vis gynėmės nemoką maskoliškai, nors galėjome pusėtinai maskoliškai susikalbėt. Pirmučiausia apicieras klausinėjo: „kur pirkom tas knygas ir kam josios nešamos“? Mės sakėme: „jos ne mus, bet anų dviejų, kurie atsitraukė nuo mūsų; mės patis buvome Prūsuoje ant darbų ir grįžome su nepažįstamais žmonėmis, kurie žadėjo mudu per rubežių pervest

ir da primokėt kiek, kad tik męs padėtume jiems jų našulius pernešt; kas tuose našuliuose buvo, męs visai nežinojome; męs net nežinojome, kad pas tą ukininką Drazdį gulėdami buvome jau Rusijos pusėje. Teip męs vis sakėme. — Tad apicieras keikė, rėkė ir pasakė, kad jisai pats žinas, kieno tie našuliai; tai esą daigtai Rėklio iš Starpolės ir Juozo Rimšos nuo Pilviškiu. Męs gynėmės visai nepažįstą tų vyrų. Apicieras priėjęs davė kelis syk mudviem per žandą, tampė už ausų, tęsė už plaukų ir vėl spirte spyrė prisipažint, kad tai tikrai Rėklio ir Rimšos daigtai. Męs vis tą patį tvirtinom. Tad perskyrė mudu. Kaip klausinėjo mano sankeleivį B., tai paminėtas ukininkas Sasnauskas priėjęs prie manęs ragino išpažint atvirai visą teisybę: aš sako, aną dieną būdamas Stalupėnuose pats mačiau, kaip jūs tuos našulius nešėte, tai aš apicierui pasakysiu; jei teisybės neparodysi, tai ko gero tave jie pakars ar kitaip už kankis, aną jau nuvedę kart! — Bet aš nieko nepasidaviau, vis tą patį tvirtinau. — Labai da klausinėjo mudviejų, kas buvo anodu, kurie pasitraukė nuo mūs, kurie būk mudviejų vadais buvę. Iki mudviejų abiejų kartu klausinėjo, tai abudu viens paskui kitą kalbėjome, kad nežinome. Bet kaip perskyrė mudu, tai anas mano sankeleivis ir išpasakojo, ką žinojo. Gerai da, kad jis pirmąkart tokioj kelionėj būdamas ne daug žinojo. Tuojaus pasisakė, iš kur mudu esame, kaip vadinamės, pasakė teipos-gi, kaip vadinasi viens*) iš anudviejų, tik kito negalėjo pasakyt, nės pats nepažino, teipos-gi prisipažino Tilžėje buvęs, parodė da, kad šiame dalyke aš buvęs vyresniuojų. — Vėl mudu suvedė ir apicieras liepė man prisipažint, kad knygos mano, o jei jau ne mano, tai tikrai Rėklio ir Rimšos. — Jei nepasakysi ant jų, tai, girdi, pamatysi, kad tav žandarai nosį, ausis ir liežuvi nupjaustys, iki nepasakysi visos teisybės. Aš vis sakiausi nežinas. Tad išrėdė mane, pristatė du maskolius su nagaikomis, neva norėdami plakti ir da kartą pripažinti visą teisybę, bet aš pasakiau, kad galite mane užmušt, daugiau nieko nepasakysiu. Mušt visgi nemušė. Tad apicieras užkeikęs saviškai pasakė, kad žandarai paims mane savaip ir turėsiu viską pasakyt, ir atsitraukė nuo manęs. Sasnauskas-gi da kartą priėjęs graudino, kad viską pasakyčiau, nes paskui esą nuo žandaru bus daug

*) Paskui tą vaikną žemskiai ir žandarai gaudė, ir ans turėjo į Ameriką išeiti.

blogiaus, kaip anie ims saviškai tyrinėti. Bet aš jau tylėjau ant to maskolių šunelio zaunų. Gėdą man buvo ir žiūrėt matant tokius niekšus terpu saviškių, kurie už koki-ten supuvusį graši, ir savo vaiką maskoliams parduotų, kad tik jiems įtikti. Žmonės sergėkitės to Rameikų Sasnausko!

Dabar turiu pasakyti, koku būdu toje istorijoje išipynė Rėklys ir Rimša. Pakuose su knygomis maskoliai rado po keletą knygų siųstą ant vardo Rimšos ir Rėklio per Varšavos cenzūrą; nors tos knygos buvo nekaltos įtalpos, bet cenzūra nepraleido ir jos grįžo atgalios į Tilžę, o iš čion su tais pačiais adresaisėjo atgal su pakais, kuriuos mes nešėme. Maskoliai radę tuos adresus nusitvėrė už jų ir turbūt buvo persitikrinę, kad tai jiems visos tos knygos priguli.

Apicierui išėjus mudu vėl apspito maskoliai ir vėl mane prieidami mušė, o anam mano sankeleiviui nieko nedarė. Tam kardone turėjom vėl pernaktvot da vieną naktį. Valgyt vis mudviem nedavė, gert duodavo. Nedėlioj išryto išvarė mudu iš Rameikų į Kybartus į kamara, bet varė mudu ne tuščiu, liepė nešti po paką, turbūt, kad sunkiaus būt mudviem pabėgti; kitus pakus atvežė paskiaus apicieras pats. Kamaroje valdininkas surašė visas knygas, susvėrė viską, liepė pasirašyt, bet mes sakėmės nemoką rašyt, tad liepė nors po kryžiuotį padėt, ale mes ir nuo to atsisakėm. Da lovoj, kur aš pas Drazdį gulėjau, rado mašną su knygų surašu. Klausė kamaroje, ar tavo ta mašna. Atsakiau, kad ne, bet ano, kuriam tie našuliai priguli ir kuris pasitraukė. Tada apicieras (atvežęs reštą našulių) vėl davė man į žandą, prie kamaros valdininko, ir pasakė: „ti vrioš, sukin syn!*)“

Po tam perdavė mudu į žandarų rankas, buvom uždaryti į kalėjimą, kur pernaktvojome, tik panedėli, 25 d. sausio mėn. pėkščius mus nuvarė į Vilkaviškį (apie 3 mylias nuo Kybartų). Per visą tą laiką, t. y. nuo 11 adynos ryto pėtnyčios iki 2 ad. popiet panedėlio, mes negavomė valgyt, tik tuodu kareiviu, ka varė mudu iš Rameikų į Kybartus, davė truputį duonos ir bulkos. Tokiu būdu 3 paras suviršum maskoliai išlaikė mudu be valgio ir tai ne dyku, bet varinėdami iš vietos į vietą; per tą laiką mes turėjome nueit bent keturias mylias ir perkėst nemažai mūšio ir nerymasčio. Reik teisybę pasakyt, maskoliai puikiai moka kankint pakliuvusį į jų nagus žmogų!

*) tu meluoji, šuns vaike!

Vilkaviškyje sutiko mane sesuo, tai ji pavalgydino; čia uždare mudu į koją, gavome ant maisto po 9 kapeikas ant dienos. Bet ir tų 9 kapeikų vyriausybė nenorėjo mums duoti, sako: „jums nieko neverta duot, kam jūs varote tokią propagandą, geriaus but, kad jūs visai pastiptumėt!“ Ale mes tada jau ėmėme rėkt, kad daužysim duris ir langus, jeigu neatiduos mums tų pinigpalaičių. Tada tas „činovnikas“ užkeikė ir išdavė pinigus. 28 d. sausio mėn. nuvedė mudu kiekvieną skyrum pas žandarų viršininką. Žandaras bevezdamas mane per miestą lietuviškai klausinėjo apie viską ir liepė viršininkui visą teisybę pasakyt, tai greičiaus paleisias. Viršininkas išklausė iš pradžių viską apie visus mano gimines; klausė manęs kas aš per vienas, ar lenkas, ar vokietis, ar lietuvis. Aš pasisakiau katalikas esąs. Toliaus kvotė visokiais klausimais apie tas knygas, apie mano sankeleivius, kur aš Prūsijos dirbau, kas tai Rėklys ir Rimša*). Viena kartą parodė Rimšą pas žandarinį viršininką ant kiemo: viršininkas neva rodė jam tada savo arklius, o aš iš šalies stovėjau ir žemesnis žandaras klausė, ar pažįstu tą žmogų. Pasakiau, kad pirmą-kart matau aš jį. Turbūt ir Rimšos klausė, ar nepažįsta jis manęs. Penkis kartus Vilkaviškyje traukė mane žandarinis viršininkas prie tyrinėjimo. Prokuratorius, kaip paskiaus dasižinojau, važinėjo su mažesniu žandaru į tą vietą, kur mudu buvova suimtu, šnipinėjo pas Drazdį, pas tą apicierą, turbūt ir pas Sasnauską.

22 d. vasario mėn. išgabeno mudu į Kalvarijos kalėjimą. 1 mėnesį laikė mudu tik po vieną, uždarytu landose, paskui suleido į krūvą. Beto ansai mano sankeleivis prieš žandarus užsigynė dalies to, ką buvo išpažinęs kardone apicierui — buktenai mušimais buvęs priverstas taip sakyti kaip tam protokole užrašyta. Uštatai Kalvarijoje būdamas prileistas su tėvu savo pasimatyti daug bereikalingai tėvui pasakė prie kalėjimo viršininko, kuris, sako, tuojaus užsirašė ką tik girdėjo — Kalvarijoje klausinėjo žandarų viršininkas (Vilkaviškis) du kartu, rodė Rėklio ir ir Rimšos potograpijas klauzdamas, ar pažįstu. Sakau, kad nepažįstu 20 d. birželio mėnesio, užstačius vienam geradėjui 100 rub. savo turtu, paleido mane. Nuo ano pareikalavo užstatymo 225 rublių, bet kaip nieks to nepadarė, tai reikalavimai žandaro vis ėjo žemyn, iki per keletą sanvaičių nebuvo jisai visai dykai paleistas.

*) Rėklys ir Rimša buvo žandarų dėlei to iškrėsti

Kalvarijoj duoda valgyt $1\frac{1}{2}$ svaro duonos juodos per parą ir du kartu po kokią kvortą viralo, vaikščioti kasdien po valandą, gulėt ant šiaudinės, užsiklot maskolišku dekiu, ką ant arklių deda. Sargai tolydžiuoj šnipinėja, ar ne išgirs ko. Prie kunigo, prie išpažinties Velykinės, nė į koplyčią — neleido nė kartą. Per 2 mėnesių mano buvimo Kalvarijoje sėdėjo išviso su mumis 21 politišku prasikaltėliu: 2 lietuviu, 3 maskoliai ir 16 žydų (tarp jų 1 žydžiukė), daugiausiai vis už knygas. Man išeinant liko tik 5 polit. prasikeltėliai, atėjęs radau 6.

Užbaigdamas turiu da pasakyti, kad danešė ant mūsų maskaliams merga Marė Kružikiutė, 22 metų, Varšavėlės kaimo, Kaupiškio valsčiaus, ji gyvena ant rubežiaus ir leidžia per rubežių emigrantus. Kad mesėjom be jos žinios, tai ji mus už tai maskaliams išdavė. Ji pati parodė maskoliui, pas kokį ukininką mesėjom.

Burtininkas.

L i e t u s.

Dangaus Sūnus — pagarbintas jo vardas per amžius — Ciesorius Li-O-A stovėjo prie lango savo gintaro rūmų. Jis buvo dar jaunas ir todėl geras. Turtuose ir linksmybėse paskendęs neužmiršdavo tačiaus vargšų ir nelaimingųjų. Lietus lijo. Dangus raudėjo. Medžiai ir žolynai ašaras pylė. Nuliūdimas suspaudė Ciesoriaus širdį, ir jis sušuko: „apgailėtini tie žmonės, kurie neturi kuo galvos prisidengti nuo lietaus!“ Ir atsigręžęs į savo rūmų prieveizdą tarė: „Norėčiau žinoti, kiek tokių nelaimingų galėtų būti mano Pekine“.*)

„O saulės spinduly! — atsakė Čun-Či-Cang, puldamas ant kelių ir nulenkdamas galvą: ar yra kas negalima karalių valdovui? saulei dar nenusileidus, Aušros Tėve, sužinosi, ko teip geidi žinoti.“

Ciesorius nusišypsojo, o Čun-Či-Čang tekinas nubėgo prie pirmojo ministerio San-Či-San. Atbėgo uždusęs ir besiskubėdamas negalėjo atiduoti visų garbės ženklų, priderančių pirmamjam ministeriui.

„Pasaulio džiaugsmas, mūsų maloningiausias Viešpats — kalbėjo be tvarkos Čun-Či-Čang — labai susirūpinęs. Jam labai rūpi visi Pekino žmonės, kurie neturi kuo galvos prisi-

*) Pekinas, Kynų žemės sostapilė. Red.

dengti nuo lietaus ir dar šendien norėtų sužinoti, kiek tokių yra Pekine.“

„Teip, gana daug yra tokių valkatų, atsakė San-Či-San — tačiau... Ir liepė tuojaus pašaukti miesto viršininką vardu Pai-Či-Vo.

„Blogos žinios nuo Ciesoriaus, atsiliepė ministeris į miesto viršininką, kurs su didžiausiu nusižeminimu nulenkė galvą lig žemės: mūsų gyvasties Viešpats pastebėjo mieste netvarką.“

„Kaip tai? sušuko Pai-Či-Vo: ar-gi gražiausias ir vėšiausias sodnas neapšiaučia Jo rūmų, užstodamas nuo jo Pekiną?...

„Nežinau, kaip tai atsitiko, atsakė San-Či-San tik Jo Ciesoriška Didybė labai susirūpinęs dėlei tų valkatų, kurie net nuo lietaus neturi kuo galvos prisidengti ir nori dar šendien sužinoti, ar daug yra Pekine tos biauzybės. Teišpildai įsakymą.“

„Tuojaus pašauk man tą seną šunį Chuar-Džung“, rėkė už valandos Pai-Či-Vo savo tarnui.

Atėjus miesto sargybos viršininkui, išbalusiam nuo baimės, ir puolus jam po kojų, mandarinas ėmė jį kolyti paskutiniaisiais žodžiais: „Tu niekše, tinginy, prakeiktas išdavike tu! Nori, kad mums visiems galvas nukirstų“.

„Meldžiu paaiškink priežastį savo rūstybės“, stėnėjo Chuar-Džung, drebėdamas nuo baimės: kad aš galėčiau suprasti tavo malonius žodžius, kuriais teikies į manę kreipties, nes kitoniškai bijau nesuprasiąs tavo pilnos išminties kalbos.“

„Senas tu šunie! geriau kiaules ganytum ne ką daboji didžiausią pasaulio miestą! Pats Kynų Viešpats pastebėjo mieste netvarką. Valkatos valkiojas ant Pekino gatvių, net nuo lietaus neprisidengę galvų. Iki vakarui turi man pranešti, kiek yra Pekine tokių šiukšlių.“

„Kotiksliausiai išpildysiu Jūsų Mylistos paliepimą“ — atsakė Chuar-Džung ir triskart sudavė kaktą į žemę.

Už valandos-gi sušaukęs gongs*) balsu miesto sargus trypė kojomis ir rėkė: „Niekšai! pusę jūsų liepsiu pakarti tik dėlto, kad antrą pusę į pelenus sudegintų! Ar tai teip jūs dabojate miestą: valkatos per lietų valkiojas neprisidengę galvų!.. Už valandos žiūrėkit, kad visi jie būtų man sugauti ir areštuoti.“

*) góngas, tai varinis būgnas, Kynuose vartojamas.

Sargai sujudo pildyti paliepimą, ir ant Pekino gatvių pakilo riksmas: turėk! gaudyk! rėkė sargai, gaudydami kiekvieną su neprisidengta galva: žmonės — vargdieniai slėpėsi nuo jų, kaip žiurkės nuo katino. Bet nelaimingi buvo visur sugauti ir ištraukti iš-po vartų ir tvorų, ir dar valandai, nepraėjus visi pakliuvo kalėjiman.

„Kiek jų yra?“ nžklauskė Chuar-Džung.

20.871, atsakė sargai lenkdamies lig žemės.

„Nukirskit jiems galvas!“ paliepė Chuar-Džung.

Ir už pusės valandos kalėjimo kieme galėjo 20.871 negyvų Kynų ir 20.871 nukirstų galvų nešiojo miesto gatvėmis žmonėms baidyti. Chuar-Džung pranešė apie tai mandarinui Pai-Či-Vo, Pai-Či-Vo — ministeriui San-Či-San, San-Či-San — prieveizdui Ciesoriaus rūmų Čun-Či-Čang.

Atėjo vakaras. Lietus liovėsi lijęs. Mažas vėjelis krutino medžius ir krėtė nuo jų diemiento lašus ant žolynų, kurie po lietaus labai kvėpė ir žibėjo saulės spinduliuose. Sodnas rodėsi ką tik sutvertas iš visokių blizgių ir kvėpalų. Dangaus gi sūnus Li-O-A stovėjo prie lango savo gintaro rūmų ir stebėjosi į to paveikslo puikumą. Jaunas ir geras jis ir toje valandoje neužmiršo nelaimingų.

„Turėjai man pranešti“ — tarė Ciesorius Čun-Či-Čang'ui: kiek yra Pekine tokių žmonių, kurie neturi kuo galvos prisidengti nuo lietaus.“

„Tarnai tavo išpildė paliepimą pasaulio valdovo“ — atsakė Čun-Či-Čang ir žemai nusilenkė.

„Na, o kiek jų yra? Sakyk tik teisybę!“

„Visoje viešpatystėje nėra nėvieno Kyno, neturinčio kuo galvos nuo lietaus prisidengti. Prisiekiu, kad sakau kōtikriausią teisybę!“ Ir Čun-Či-Čang pakėlė aukštyn ranką ir nulenkė galvą, parodydamas, šventą teisybę pasakęs.

Gero Ciesoriaus veidas nušvito iš džiaugsmo. „Laimingas miestas, laiminga šalis! sušuko Ciesorius: ir kaip aš esu laimingas, kad man valdant taip gerai klojasi žmonėms!“ Ir visi aplink Ciesorių buvo laimingi, žiurėdami į laimingąjį.

O San-Či-San ir Pai-Či-Vo ir Chuar-Džung apturėjo „Šventojo Siaubūno orderį už tėvišką apie žmones rupestingumą.

Vertė Mikado.

Žinios.

Meldžiame rašyti žinias *tik* ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiaus, su didesniais tarp eilių tarpais. *Red*

Iš Lietuvos.

Suvalkų gub.

Lankeliškių par. (Vilkaviškio pav.) *Pinigų rinkimas karės reikalams.* 10 d. liepos jaunas Lankeliškių kunigas (pravardė? Red.) pasistatęs ant šventoriaus prieš bažnyčią staliuką, atsisėdęs ant kedės, šaukė einančius į bažnyčią žmones, kad duotų pinigų karės reikalams; rinko per visas mišias.

Turbūt mūs kunigėliai tikisi gauti nuo valdžios geras dovanas, karei pasibaigus. *A. Keleivis.*

Kvietiško val. (Senap. pav.) *Valsčiaus dovanos.* Per valsčiaus sueigą vaitas ir raštininkas pradėjo kalbėti, kad žmonės dovanotų likusius nuo mokesčių pinigus: vieną dalį karei, kitą dalį raštininkui, trečią-gi vaitui. Atsirado daug nišmanėlių, ką ant to sutiko. Aršiausias geradėjas pasirodė Dambrauckas, iš kaimo Marčiukinės, jis visus žmones užrėkė. Buvo aukauta ant reikalų karės 50 rublių, vaitui 100 rublių, raštininkui 100 r. Tur būt mano mūs valsčius, kad po karei visai nebus mokesčių.

K. Povas.

Nuo Naumiesčio. Šiomet žmonių galvos užimtos dviem nepaprastom naujienom: „vaina“ ir „lietuvišku druku“. Didelė daugybė pleška į užrubežį, bijodami, kad tik nepriseitų į karę eiti (tarp bėgančių yra ir susipratusių). Už lietuvišką spaudą didesnė dalis žmonių dėkavoja Japonams, kurie Maskolijai suteikia sunkius smūgius. Rugiai šiomet apie Naumiestį suvis prasti, visa viltis žmonių vasarojuje. Šalta ir lyja. Pradžioje biržio mėn. netoli Naumiesčio paėmė parubežiniai sargai žmogelį tūlą Bovelninį iš Sintautų su našuliais; atvarius į maitbutį, pasirodė tuose našuliuose užginti raštai; tuo perdavė žmogelį žandarams, tie nuvežė jį į Kalvarijos kalėjimą.

Pabaigoje biržio mėn. buvo pas Naumiestį Lestnistvos valsčiuje rinkimas vaito. Ant vaitų į kandidatus buvo daug užsirašę, tuli ir degtinės gerai išlakdino; bet vaitu liko senasis vaitas.

Pasiūlius ukininkams iškalą visi vienu balsu suriko: „nenorime, nereik maskoliškų iškalų!“

Tuli mislijo atsišaukti dėlei ugnapinigių, kelių taisymo ir uždėjimo mokesčio ant naminių gyvulių, bet iš to gero noro nieko neišėjo.

Praeivis.

Višakio Ruda (Sen. pav.) *Klebono saualė*. Jau bus koki 3 metai kaip Rūdos klebonas Štrimavyčia iškirtu savo parap. kapinyną — be žinios rudiečių, ir kas gi iš to išėjo? Tie iškirsti rastai ir šiandien riogso ant kapų pusiau apipuvę. Mat darapija, ipykus ant kunigo už jo toki pasielgimą, nedavė jam arklių išvežt tuos medžius. Turbut tiems medžiams čia reiks ir supūti ant vietos, nepadarius niekam jokios naudos! . . . Ot, kokios pasekmės godulystės ir saualios!! . . .

Veiveriai (Sen. pav.) *Veiverių „obrusiteliai“*. Veiverių inspektorius Grinkevyčia šimet (bene kovo mėn.) užsimanė, kad mokintiniai III kurso siųstų savo geresniuosius veikalėlius, kuriuos rašo siminarijoj, į redakciją „Russky narodny učitel.“ atspaudinimui, pridurdamas, kad per tai autoriai galėsią pragarsėt, gausią geresnę vietą, kad redakcija jiems atlygysianti už raštus ir tt. Bet neatsirado nė vieno kvailo: visi atsisakė nuo tokių geradėjysčių ir mylistų! . .

Inspektorius, matyt, nori mokintinius pripratyti tarnaut mas-koliams ir kaip galint jiems gerintis; jau siminarijoj besimokinant nor priišt mokintinius prie kokių ten redakcijų, žodžiu sakant nor nukreipt mokinių atydą visai į kitą pusę, kad jie visai už-mirštų apie savo tėvynę, jos rūpesčius ir reikalus! Amžinai būt prakeikti tie, kurie klausytų tokių paliepių ir pildytų juos! . .

Kits „obrusitelis“ Pyžovas atsižymi savo neišpasakytu fanatizmu: ne Dieve duok, kad išgirs katrą iš mokintinių (ypač V skyr.) kalbant lietuviškai! Kaip galėdams tą jis persekios ir spaus; užtat beveik kasmet atlanko jį kokia nors nelaimė: ar tai jam langus išmuša, ar duris užriša ir tt. Tokiam gudpalaikiui ir gerai!

Kaip Inspektorius teip ir Pyžovas, priimdami mokintinius iš V skyriaus į siminariją (į I kursą) nežiūri nė ant gabumo, nė išsilavinimo mokintinių, bet daugiausia žiūri ant to, kad lietuvių būtų siminarijoj kuomažiausia, dėlei to priima visokius gudpalaikius, vokiečius, mozūrus, kurie nė žodžio nemoka lietuviškai; iš lietuvių renka tik tokius, kurie, pagal tuodviejų abrusitelių nuomonę bus ištikimais ir nuolankiais mokintojams, o ateityje ir valdžiai! . . .

Ačiu Dievui, kad ne visi puskvailiai moka atskirt pelus nuo grūdų!

Rutka. (Sen. pav.) *Nesusipratimas.* Man teko syki būti Butkos sude. Aš labai nusistebėjau, išgirdęs, kad žmonės, kurie atkanka į sūdą su reikalu, kalba su sūdžia rusiškai, norėdami, matyt, pasigirti, kad ir jie ši-tą žino. Bet šituomi jie parodo vien tik savo kvailumą! Lietuva yra lietuviams ir čionai reik kalbėt lietuviškai! . . .

Negerai teipgi daro sūdžia Šab., kad beveik kiekvieną užkalbina rusiškai, ir tik matydamas, kad užklaustasis visai nemoka rusiškai, užklausia lietuviškai. *Jonas Kas-nors.*

— Subatos naktį, prieš Sekmines, Veiverių sodžiuoj visoj paplėntėj nuo Gyvių iki Mauručių, tapo išlypyti *atsišaukimai*: „Kas turi ausis teklauso“. Tie atsišaukimai, kaip man vėliau teko girdėti, padarė daug trūso Veiverių seminarijos inspektoriui ir vietiniams žemsargiams. Inspektorius, išėjęs tą naktį šnipinėti patėmijo ant telegrafinių stulpų baltuojant kokias — tai popieras. Priėjęs arčiau jis persitikrino, kad tos popieros buvo užrubežinės, rašytos lotyniškėmis raidėmis. Jis skubiai nulėkė pas žemsargius, pažadino juos ir pranešė jiems tą „nemalonią naujieną.“ Žemsargiai apsiginklavo ir tuo traukė prie darbo; inspektorius teipgi nesnaudė: parėjęs namon, prisikėlė seminarijos sargą, susigriebė reikalingus įrankius ir bėgo pagalbon žemsargiams. Caro tarnai ėmė ne mielaširdingai skusti nekaltas popierėles, keikdami iš visos širdies jų lipintojus. Teip tai tapo atliktas tas darbas.

Daugžvalga.

— *Krata.* 21 kovo š. m. sodžiuje Juozūniškės, (Senapilės pav.) pas ūkininką Baltrų Žiūrį vietiniai žemsargiai padarė kratą. Rado keletą knygielių nekaltos įtalpos ir piešinį (plianą) Kauno pilies su drūtvieta ir jos apygarda. Knygeles sugražino, o tą piešinį išsinešė, bet Žiūrio neareštavo, todėl jis manė, kad jam jokios bausmės nebus. Bet štai po keletos savaitių žandarų viršininkas ir pusprokuroris pareikalavo Žiūrį ant Pilviškių stoties dėl tardymo. Žiūrys, žinodamas kam jo reikalauja, nesiskubino eiti, ir kada nuėjo, tai jau buvo per vėlu. Tada žandarų viršininkas pasakė, jog bus šauktas tardymui kitą kartą. Teip 27 gegužio vėl atsitrenkė ant Pilviškių stoties žan. viršininkas su pusprokuroriu ir nusiuntė Pilviškių žemsargį pašaukt Žiūrį; bet tas jo nepaklausė ir nėjo, sakydamas juog sergąs. Tąsyk

žand. viršininkas su pusprokuroriu atsibeldė į jo namus. Prasi-
dėjus tardymui, Žiūrys prisipažino, jog pats darė tą piešinį,
pagal savo numanymą. Tada viršininkas pasakė, kad piešti
drūtvietais yra užginta, nes tas turi būti viešpatystės paslapyje
ir už tai dovanoti negalima. Sutaisęs protokolą, viršininkas
atidavė Žiūrį po priežiūra policijos, o protokolą ketino nusiųsti
palatos prokurorui nuspręsti. Kas iš ten pareis, pakol da
nežinia.

Žvalgas.

Pilviškių apygardoje (Senapilės pav.) per Sekmines buvo
išmėtyta seni laikraščiai, knygutės ir kai-kurie *atsišaukimai*.
Daugumas juos radę skaitė ir davinėjo kitiems. Bet atsirado ir
toki tamsuoliai, kurie radę šiuos raštus naikino juos, keikdami
platintojus šių raštų.

Daugžvalga.

Kauno gub.

Žagarė. (Šiaulių pav.) *Dar apie „Žagariečių bylą“.*
„Ukininko“ 5. num. patilpo gana plati p. T. K. korespondencija
iš Žagarės, kurioj buvo aprašyta, dėl kokių tai priežaščių
žagariečiai išdrišo išgriauti naujai Nariškino pastatytą mūrą,
pastatytą skersai buvusio vieškelio, kursai ėjo iš Joniškio į
Žagarę ir kuri Nariškins nusuko į šalį, aplink naujai užvestą
parką.

Pykino žmones da ir kitos priežastys, p. P. K. nenurodytos.
Kaipo geras maskolius, Nariškins dvare užvedė visą administra-
ciją iš maskolių, parsikviezdino net meisterius ir apskritai
amatninkus iš Maskolijos ir net ano sargai buvo maskoliai.
Toksai gaivinimas maskolybės jau seniai įkirėjo žagariečiams.
Todėl gana buvo žagariečiams tikrai pajusti, kad anie tur tiesą
(nors formališkai tokios tiesos jie neturėjo) ir anie sukibo į
kovą. Mūras tapo išgriautas. Keletas šimtų griovė mūrą, o
apkaltinti pasiliko tikrai 10 žmonių, kurie ar tai nemokėjo, ar
negalėjo išsipirkti nuo tardytojo. Nariškins žagariečių pasielgimą
laikė už ukininkų buntą, panašų į tuos, ką tą vasarą buvo
Charkovo ir Poltavos gubernijose; dėkui pagalbai buvusio tuokart
ministeriu Sipiagino apkaltinimas tapo kuoaštriausiai sustatytas.
Teismas turėjo būti vedamas prie uždarytų durų ir pavestas
tapo, kaip politiško turinio byla, Vilniaus Rūmo Teismui.
Žmones apkaltino sulyg 269 artikulo Bausmės Įstatymų. Tas
artikulas, išduotas vyresnybės 1895 metais, yra aršiausiu ginklu

jos rankose prieš visokius „buntus“ arba minios sukilimus. Išduotas ans buvo iš priežasties buvusių žydų muštynių ir darbininkų streikų ir siekiu jo buvo padidinti bausmę kiekvienam, kursai dalyvauja minioj. Jis šėip skamba: „jeigu kas dalyvauja minioj, kuri sujungtomis spėkomis daro skriaudą ypatai, ir naikina svetimą turtą, arba veržiasi į svetimą gyvenimą arba pagaliaus tik pasikėsius yra tai padaryti dėlei priežasčių, kurios gali atsirasti dėlei tikėjimo skirtumo, arba dėlei tautiško arba luominio padėjimo tas yra baudžiamas . . . areštantų rotomis nuo metų iki trijų metų; tie gi, kurie vadovauja toj minioj baudžiami yra tomis rotomis nuo trijų iki trijų su puse metų.

Tokios tai bausmės galėjo laukti ir apkaltinti žagariečiai. Laukti ramiai tokios pabaigos žagariečių „darbo“, buvo neparanku. Tapo užkviesti apginėjai, kurie veltu sutiko žagariečius ginti. Teismo dienoje pribuvo sekantieji advokatai: iš Maskvos Lednickis ir Arnolds, iš Petrapilio Rymavyčius, iš Vilniaus Vileišis, iš Kauno Stašynskis ir Viskauckas, kurie ir pasidalino tarp savęs žmonių apginimą.

Apginėjai stengė darodyti, kad žagariečių sulyg šio artikulo negalima kaltinti: tasai artikelas galis būti vartojamas tik prie tokių peržengimų, kame aiškiai regima priešgynybė reikalų kaip užpuldinėtojų teip ir užpultųjų. Teip, jeigu darbininkai užpuola ant pabirkos, naikina jos mantą, daro skriaudą jos valdytojonis, tuomet galima bausti tokius darbininkus sulyg šio artikulo. Tuo tarpu čia to nebuvo: Nariškins gyvena sau, o žmonės vėl sau. Ant galo šiems žmonėms permainymas kelio ir nebuvęs svarbiu daiktu (? Red.), nes tai neturtėliai, kurie neturėdami savo arklių nė važinėti juo nevažinėja; jeigu jau jie kalti, tai tik už tvarkos sugaišinimą.

Rūmo Teismo teistojai sutiko su tokiu išaiškinimu ir nubaudė žmones tik už tvarkos sugaišinimą. Bet prokuratorius su tokiu Teismo nutarimu nesutiko ir **perkelė visą bylą į senatą.** Dabar žiurėsime, kaip nutars senatas. Jeigu jis nutarimą atmainys, tuomet Teismo Rūmas turės antrą kartą šiuos žmones teisti.

Vng.

Lauksodis (Pan. pav.) *Be pinigų negali eit į bažnyčią.* Kun. Mažiulevyčia, 11 d. balandžio sakė iš sakyklos pamokslą: „Jūs po karčiamas nesivalkiokit ir kapeikos veltui neleiskit, geriau duokit ant Raudonojo Kryžiaus. Iš vyresnybės atėjo

raštas, jog esą daug pažeistų mūsų brolių ant karės lauko. Paaukaukit pagal savo išgales.“ — Baigiantės mišparui, žakrastijonas ubagams liepia uždaryt bažnyčios duris, kad nėvienas žmogus neišeitų. Pabaigęs mišparą atėjo pats kunigėlis ir rinko pinigų, katras nedavė tą su tacia stūmė ir užsirūstinęs koliojo: „Karčiamoj tai galit kapeikas leist, o čia tai negalit duot!“ Dabar jei turi pinigų, tai eik į mūsų bažnyčią, o jei neturi, tai namie tupėk.

Kar.

Busiatai (Kauno red.) *Plėšikas*. „Vlastnu“ viršininku pasirodė krasos (pačtos) skyriaus viršininkas S-v.

Tvirtai, matyt, jisai laikosi rėdo vagos. Net, baimė apima visus apylinkėje gyvenančius sodiečius...

Pagaliaus, dovanokit!.. Yra dar ir daugiaus tokių panašių „prakilnių“ žmonių, kuriems muzikas — teip-gi „galvijas“, „kamas“...

„Kamai“ jeigu tikėti „vlastnam“ viršininkui gyvena ir apylinkėje Busiatų.

Tai labai svarbu:

„Muziką“ vis-gi dar galima už žmogų rokuoti. Su „kamu“-gi visai galima nesirokuoti, nesiceremonyti....

— Pavelikit, ponel, grometą...

— Kokios tau, po velnių, grometos?...

— Nuo sūnaus iš Mandžiurijos...

— Biletas yra?...

— Ne, nėra!...

— Kaip-gi tu, kiaule, lendi be bileto...

Kas tu toks?...

— Męs iš sodžiaus Padūsiatų, jūsų mylista...

— Padūsiatai — kad tave velniai... Be biletų grometos neišsiduoda — supranti?

— Suprantam... Tai iš kanceliarijos, znočijasi, reiks biletą išimti?...

— Galima ir čia, pas mane...

— Padarykit, ponas, mylistą!...

— Rublius!...

— Jūsų mylista, aš biednas žmogus...

— Rublių, sako tau!...

— Jūsų mylista...

— Šalin!!...

— Prašom rublių, jūsų mylista . . .

Veidas viršininko prašvito.

— Nina, Ninočka, kur tu, mano aniolėli?!

— Einu, tėteli! . . .

Iš kito kambario prie malonaus tėvo išskriedė maloni orinė duktė . . .

— Parašyk, miela, bilietą . . .

— Tuoj, tėvel! . . .

Nina stengdamos vos išvedė raides: „biletas paimtas; sodž. Padūsiatai“ . . .

Tėtė, pridėjęs štempelį, paėmęs rublių, didžiuodamos įduoda ukininkui bilietą su laišku . . .

Ačiu pagirtinai tvirtybei pono viršininko, pabirkacija tokių bilietų eina neišpasakytai vikriai . . .

Dabartiniame laike, kai-kurie iš „Ninos“ bilietų yra jau pristatyti vyresnybei . . .

Ar pagirs, vienok, vyresnybė „palengvintą išdavimą bilietų“ — parodys ateitis . . .

Broliai, kaip liūdna, jog esate teip paskendę tamsybėje ir duodatės skriausties kiekvienam plėšikui! Vis tai yra pasekmė neapšvietimo, pasekmė to, kad nesistengiate skaityti nė knygų, nė laikraščių, kur galėtumėt atrasti tam tikras patarmes, pamokinimus, kaip, kokių būdu kovoti už savo tiesas ir ginties nuo prispaudėjų.

Neapsileiskit, broliai, atminkit jog esame apsiausti iš visų pusių visokiais plėšikais, kraugeriais, kurie tik ir stengiasi ant kiekvieno žingsnio čiulpti mūsų kraują.

Nesiduokit, susimildami, apsigaudinėti, neikiškite pinigų kiekvienam plėšikui, kurs neteisingai nuo jūsų išplėšia, o paskui juokiasi iš jūsų tamsumo; bet geriau už tuos pinigus pirkit knygas ir laikraščius: nes tik skaitydami ir apsišviezdami mokėsit kovoti su plėšikais ir prispaudėjais . . . *Lietuvaitė.*

Vilniaus gub.

Vilnius. *Naujas kalėjimas.* Šimet baigia statyti čia naują kalėjimą (apylinkėje Lukiškių). Baisu net yra pažiūrėti į tuos namus! Dideli namai ant keturių gyvenimų pastatyti iš baisiai storo mūro; maži langiukai su tankiais grotais; kalėjimas aplink turi dar būti aptvertas mūru apie trijų sieksnių augštumo.

Bet viduj — dar baisiau! Kiekvienam kaliniui yra pataisyta atskira kamarytė: kiekvienas tupės skyrium.

Didesniems prasikaltėliams yra pataisytai visai maži kam-peliai. Tokiame kampelyje bus lova ir mažas suoliukas prikaltas prie grindžių. Teip prirengta, kad lova ant dienos susidės ir toj kamarytėj bus tiek vietos, kiek ta lova tarpo buvo užėmusi. Visai žemos lubos ir beveik po-pat lubų langiukas, greičiaus skylėlė, per kurią menkai prasimuš šviesa. Duris sunkiai ap-kalti. Duryse yra prirengtos mažos durelės, per kurias galės įkišti kaliniui valgį.

Ten-pat yra bažnyčia ir cerkvė teip-gi ant keleto gyvenimų. Bet ir tenai teip pataisyta, kad kiekvienas skyrium melsis. Tai koplyčioj galės iš karto tilpti apie 30 ypatų.

Vienu žodžiu, teip yra visur padaryta, kad kaliniai niekur ir nėkuomet negalėtų viens su kitu susitikti ir nei žodžio pratarti.

Čia sėdės kaliniai lig sūdo ir po sūdo: jau niekur jų nebeišsiųs.

Štai kokią katorgą pastatė maskoliai mūsų mieste!... Baisūs urvai! Jei tokiaime urve žmogus išturės metus, antrus — bus stebuklas, nes tur-būt greičiaus galės užtrokšti. *Lietuvaitė.*

Vilnius. *Sumišimai kalinių ir gabenimas jų į naują urvą.* Šįmet sename kalėjime ant Antakalnės kaliniai keletą kartų keldavo maištus. Antai, per Vėlykas buvo jie sukilę (keletas net bandė pabėgt) ir daug pragaisties buvo padarę kalė-jime, paskui — vėl po Vėlykų (tikrai nežinau kokiame laike), o dabar, pradžioj liepos mėnesio vėl sukilo. Buvo teip įniršę, kad vos tik neužmušė kalėjimo užveizdėtojo. Tik atvaryti kazokai vos tegalėjo maištą numalšinti.

Persigandus vyresnybė liepė gabenti kai kuriuos kalinius į naują, nors dar nepabaigtą, kalėjimą.

Pirmų — pirmiausiai išvežė: Maleckį, Daušą ir Gulbiną, kaipo didžiausius maištininkus, nes būk jie daugiausiai sukeldavę kalinius.

Lietuvaitė.

Lietuviai svetur.

Iš Skotijos 18 d. Liepos „Lietuvių Šviesos Draugystė Škotijoje“ iškėlė balių Modervėj (Motherwell) atminimui 21-me-tinių sukaktovių „Auszros“, pirmojo lietuvių laikraščio, pasirod-žiusio 1883 m.

Balius tęsėsi nuo 6 vakario iki 5 ryto. Svečių buvo gana daug: vienu vyrų buvo 171, moterų mažiau, iš viso galėjo but netoli 300 žmonių. Daugiausia laiko užėmė šokiai, bet buvo teipgi laikyta trumpa prakalba apie tautišką lietuvių atgimimą ir parodytas trumpas paveikslėlis iš išeivių gyvenimo; beto tarpais jaunuomenė dainavo lietuviškas dainas, ir balsai gana gerai sutarė.

Ieiga baliaus: 13 svarų, 4 šil. $5\frac{1}{2}$ penų; išeiga: 10 svarų, 3 šil. $3\frac{1}{2}$ penų. Liko nuo baliaus gryno pelno 3 svarai 1 šil ir 2 penu (apie 30 rublių).

Iš likusių pinigų 1 svaras (apie 10 rub.) tapo paaukautas draugystei „Žiburėliui,“ sušelpimui neturtingos mokslo einančios jaunuomenės, ir pinigai tapo nusiųsti p. M. Zaunikei į Prūsus su prašymu perduoti pinigus minėtai draugystei. J. B.

Iš Amerikos Patarmės keliaujantiems Amerikon. Visi ką keliauja Amerikon, pirmiausiai turi nueiti pas akių daktarą ir prašyti apžiūrėtų akis. Kas turi t. v. *trachoma*, (dykų mėsų liga) tą neleidžia Amerikon ir visus tokius gražina atgal. Pasitaiko, kad atvyksta vyras su savo moteriške, ir vienas turi *trachoma*, tuomet abudu turi grįžti atgal, tiek įsikaštavę, neskaitant jau vargo kelionės. Dagi neleidžia Amerikon tėvų prie vaiko, turinčio *trachoma*. Prūsų daktarai kartais neužtėmyja ir praleidžia su *trachoma* sergančius, bet Amerikos daktarai ir tokius gražina. Pernai metuose iš Amerikos sugrąžino su limpančiomis ligomis, daugiausiai su *trachoma*, 54 lietuvius.

Beto visi ateiviai prie laivakortės tur turėti apmokėtus geležinkelio bilietus ir dar 20 rublių viršaus (pirmiaus užtekdavo 10 rublių). Jeigu netur bilieto iki vietos, tai tur turėti ganėtinai pinigų ant bilieto ir mažiausiai 20 rublių ištekliaus. Keliauja kartais žmogus į Ameriką pas giminę ar pažįstamą, neturėdamas pakaktinai pinigų. Telegrafuoja, rašo, prašo atsiųsti, o tas giminė ar pažįstamas kartais yra persikraustęs, arba visai kitur iškeliavęs ir neatsiunčia. Tokius, kurie negal prisišaukti pagalbos, gražina teipgi atgal, nes pagal amerikų supratimą tokie ateiviai gal padaryti visuomenei apsunkinimą. Daug tokių beturčių lietuvių pagelbėjo Lenkiškoji Priėmimo Ateivių Draustė.

Senesniejei, ką turi per 48 metus, silpniejei, nors iškeli-autų pas pusbrolius arba pažįstamus, yra teipgi negeistini, ir tokius greitai gražina atgal, jeigu neprisišaukia greitai ir geros

pagelbos. Tėvai pas vaikus yra leidžiami ir senesni, jeigu vaikai pristato paliudijimus, jog užlaikys savo tėvus ir jog jie nepateks į pavargėlių namus.

Galiausiai nė viens netur sakyti, kaslegarnėse klausinėjant, jog tur jau pažadėtą darbą Amerikoje, apie ką būk rašęs jam giminė ar draugas. Kurie sakosi turi pažadėtą darbą, visi yra palaikomi už suderėtus (kontraktuotus) darbininkus ir gražinami atgal. Apskritai, amerikoni nekenčia ateivių ir žiūri ant jų kaipo atimančių darbą nuo seno amerikono darbininko ir už pigesnę algą. Visados reik sakyti: „neturiu pažadėto darbo, jieškosiu darbo“. O iki gaunant darbą, gerai yra, jeigu ateivis atsineša 30—40 rublių.

Nuo 1 liepos tapo nauja painė įvesta. Pirmiaus visi ateiviai, kurie turėdavo prisiųstas iš Amerikos nuo giminių laivakortes, buvo laikomi už geresnius, turinčius jau šiokią-tokią prieglaudą. Dabar toki yra laikomi už „kontraktuotus darbininkus“, kuriuos parsigabena broliai, pusbroliai ar pažįstami, ir visi tokie yra ypatingai tyrinėjami: ar tur pažadėtą darbą? ar tas giminė prisiuntė laivakortę ant prašymo ar iš savo liuso noro?

Ant prisiųstų iš Amerikos laivakorčių gal liusai keliauti moters pas savo vyrus, vaikai pas tėvus, tėvai pas vaikus (jeigu vaikai gal išrodyti, jog gal savo tėvus užlaikyti ir kad jie nepateks į pavargėlių namus). Dėlei šios paskutinės painės ateiviai turi sakyti savais pinigais užsimokėję už savo kelionę, ir kiekvienas tur turėti mažiausiai 30 rublių ištekliaus (išėmus bilietą). Kaip ilgai šis įstatymas bus pildomas, nežinia.

Taigi visi, ką keliauja Amerikon, turi gerai apsižiūrėti, idant nebūtų sugrąžinti atgal.

Amerikos valdžia ima nuo kiekvieno ateivio 4 rublius pagalvės, kuri gal būti pakelta iki 20 rublių.

Laike dviejų metų po atkeliavimo, Amerikos valdžia grąžina tuos, kurie bedirbdami sunkiai susižeidė, neteko sveikatos ir negal užsidirbti sau duoną.

Čiornaja Padina. Samaros gub. (*Laiškas, rašytas į Lietuvą*.)*) Męs papuolėm į šį kraštą nuo lenkmečio 63 m.; iškart gyvenom ruskių ulyčiose metų ketvertą, o paskui gavome žemę: davė tada kiekvienai šeimynai žemės pagal

*) Kalba laiško pataisyta Red.

žmonių skaitlių, po 15 desiatinų kiekvienam; dabar gi turim tiktai po 6 desiatinas dėlėi to, kad žmonių daug prisidėjo, esame išskirti į dvi ulyčias, viena nuo kitos atstu per 30 viorstų: viena vadinasi Čiornaji Padina, kita Talovka.

Čiornaja Padinoj gyvenā vieni lietuviai, šeimynų išviso turime 80 žmonių abiejų lyčių 500. Talovkoj gaspadorių 30 žmonių, abiejų lyčių 200, jie yra prisirašę prie mūsų ulyčios, nors gyvena tarp ruskių, užsiima prekyste. Męs gi turime ūkius. Mažne visi esame iš Kauno gubernijos, Vilkmergės paviečio, Užpalių parapijos. Keletas šeimynų yra atvykusių iš Vilniaus gub.

Savo kalbos da nesame pametę, su ruskais nesigiminiuojam. Mus darbininkai — daugiausiai ruskiai, bet daug jaunų žmonių yra ir iš Lietuvos, jie pripranta prie mūs ir pasilieka ant viso laiko gyventi, tokių yra per 100 žmonių.

Bus 5 metai, kaip pabudavojom bažnyčią, kleboniją ir esame įtaisę visus rubus kunigui; pas mus atvažiuoja kunigas lietuvis iš vokiečių nausėdijos du kartu ant metų. Kada reikia kunigo prie ligonio, tai męs kartais jį atsiivežam, nors ir labai toli gyvena (80 viorstų). Dabar gi męs, Čiornaja Padina ir Tolovka, prašom, kad mums duotų kunigą, ir užvestų parapiją, prašymus seniai padavėm, bet da nežinom, kaip išeis; jei Dievas prašymą mūsų išklausytų, tai gyventume kaipo tikri katalikai.

Turim šešti metai mokyklą, vadinamą čia žėmskaja škola, trejus metus buvo mokytojum lietuvis. Dabar tretėi metai, mūs vaikus mokina lenkas, lekcijas užduoda lietuviškai: toj mokykloj mokinasi apie 60 vaikų. Šaltinių, Aukso Altorių, ir k. t. dvasiškų knygų turėjom pakaktinai, bet svietišku gaudavom per didelius vargus. Su kalba negalim pasigirti, truputį pamaisom ruskų žodžių. Senų mažai beliko, 20 metų atgal mažai buvo pas mus mergaičių, tai važiovom ženytis į Lietuvą, daug iš ten atsivežėm, o paskui savo valia daug atvažiavo Samarskon.

Iš mūsų sodžiaus da niekas nepavirto pravoslavijon.

Pas mus daugiau yra pasiturinčių, nekaip neturtėlių; męs rokuojam, kad čia lengviau gyvent kaipo Lietuvoj. Katalikai neina tarnaut pas ruskius, bet pas mus tarnauja maskoliai, daug ateina ir lietuvių iš Lietuvos ant uždarbio; šimtas žmonių savo valia atėję, gyvena ir turi savo namus; kai-kurie gerai gyvena, kuriems žemę davė netoli nuo mūsų (apie 15 viorstų). Aplink mus daug yra „kazionos“ žemės, kurią žmonėms parsamdo.

Vasara ir pas mus šilta, žolės mažai užauga, bet kviečiai ir rugiai gražūs. Čionai duona nebrangi už pūdą kvietinių miltų moka 90 kap., ruginių 75 kap.

Daugelis esame buvę savo šalij, dažnai ir važiuojam samdyt darbininkų, nes jie tėnai pigesni.

Laišką siunčiu su tikromis žiniomis, be pridėjimo ir pasigyrimo.

Pasilieku su pagarba.

J. B.

Essai. (Prūsiose) Pranešu garbingiems savo tautiečiams, kad didei apsisaugotų keliaudami per Prūsus. Mat kaip tiktai prasidėjo karė maskolių su japonais tuojaus maskolių valdžia išsiuntinėjo visokių šnipų į užrubežį sulaikyt išėivius, arba bent sužinot skaitlių t. v. bilietninkų ir pasitraukusių nuo kariūmenės. Prūsų žemėje maskoliams yra geriausia viska sušnipinėt, kadangi toji daleidžia savo žemėje apsigyvent visiems maskolių valkatoms ir sekiot paskui Maskolijos valdinius.

Dabar daugumas mūsų miesto lietuvių, jaunų vyrų ir t. v. „zapasnų“ gavo iš policijos popieras, jogei į 14 dienų turi apleist šį miestą ir keliaut į savo tėviškę, t. y. Maskoliją, ir dabar jau daugumas iškeliavo. Su policija ir žandarais nevaro, bet tik su paraginimais.

Dabar žmonės, ką jau keli metai czionai gyvena ir yra įsitaise daug daiktų, turi pusiau dykai parduot daiktus vokiečiams ir keliaut ten, kur gali apsaugot save nuo karės, bado, ugnies, maro ir kitų nelaimių. Dėlto apsisaugokit, mieli broliai, nuog tokios kelionės!

Dvasiškuose dalykuose čionais lietuviai didelei yra apleisti: savo kalbos kunigo nėra, o gyvenantis netoli Essų (miestelyje Steele) kunigas Fringsas, mokantis labai menkai lietuvišką kalbą, nieko nesirūpina lietuviais. Jeigu eini išpažinties, tai reikia duot 1½–2 markes, mišias užperkant tiek jau. Kas nor vesti ir reikalauja metrikų, tur užmokėt 35 markes, tai jis parūpina.

Daugumas žmonių pasideda pinigų pas kunigą, vienok nemačiau nė vieno tokio, kuris gautų paliudijimą nuo kunigo, kiek pinigų turi pasidėjęs. Jeigu kunigs mirtų, tai jų sunkiai uždirbti pinigai pakliūtų visi į kunigo gaspadinės arba kito jo artimo rankas. Dar paminėsiu apie mūsų merginas. Tos, kurios čionais atkeliauja, jokios tarnystos negauna, kaip tik pas

ūkininkus karvių milžt, arba į viešbučius indų mazgoti. Jos užpelno 15--20 markių ant mėnesio, ant savo drabužio.

Vuoslis.

Iš svetimų šalių.

Maskolija. 17(4) d. liepos mėnesio Adžikento miestelyje tapo užmuštas Jelizavetpolio vicegubernatorius Andriejevas. Užmušėjo nesugavo, nors daug žmonių tuo tarpu ėjo ir važiavo pro šalį: suvarė vicegubernatoriui 6 kulipkas ir pabėgo; vicegubernatorius krito negyvas. Matyt, nieks užmušėjo negaudė, kad nesugavo; tur būt gubernatorius visiems jau gerai buvo įkyrėjęs. 16 d. birželio tapo nušautas Finlandijos generalgubernatorius Bobrikovas, žinomas caro tarnas Finijos (Finlandijos) prispaudėjas; ilgai finai kentėjo, per ilgą laiką jie ritosi su prispaudimu prašymus ir maldavimus, o kartais ir skundas, carui paduodami; bet tas jiems negelbėjo: caras užtarė savo tarną. Dabar kantrybės nebeteikė nužudė savo skriaudiką. Užmušėjas senatoriaus sūnus Šaumanas pats nusišovė — išbėgt negalėjo, o žinojo, kad už tokį darbą jį pakars, tik pirmu ilgai kankis ir reikalaus išduoti pagelbininkus. Jau kas karts tankiau tenka girdėti, kad Maskolijoje nušovė arba pašovė tai gubernatorių, tai ministerį, tai kitą kokią caro didelį tarną. Anglijoje, Prancūzijoje ir kitose viešpatystėse, kur yra konstitucija, tokie atsitikimai labai reti ir tankiausiai pasirodo, kad užmušėjas ar nepilno proto buvo, ar turėjo kokius asabiškus reikalus su užmuštuoju. Bet Maskolijoje užmuša sveiko proto ir geros širdies žmonės, užmuša tuos, kurie yra padarę daug skriaudų žmonėms. Pats užmušimas-negeras daiktas, bet be jo Maskolijoje dar negalima apsieiti: ar į sūdą paduosi gubernatorių, kurs pildo aukštesnės valdžios nedorus paliepimus, ar geruoju prašysi jo nežudyti žmonių? Caras ir aukštesnė valdžia užtaria žmonių skriaudikus, jeigu jie pildo savo valdžios paliepimus. Ilgai kenčia žmonės skriaudas ir prispaudimą, bet ir jų kantrybei galas ateina, ir jokių būdu nebegalėdami atsiginti nuo prispaudėjų užmuša juos. Ir teip bus Maskolijoje pakol nesulauks ji konstitucijos, tai yra pakol žmonės per savo pasiuntinius nepaims valdžios į savo rankas teip kaip tas yra Amerikoje, Francijoje, Šveicarijoje ir kitose viešpatystėse. Ir tas laikas nebetoli, gal ir mūsų kartai teks sulaukti;

iš viso matyt, kad ilgai nebegalės caro valdžia viešpatauti; jeigu tik Japonams pasiseks nulaužti carui ragus, tai konstitucija turės būti duota: visos Maskolijos pavergtos tautos ir patis rusai jos pareikalaus.

Sp.

— 28 (15) d. liepos tapo užmuštas Peterburge ministras vidaus dalykų von Pleve.

Jam važiuojant per Izmailovską prospektą, tūlas žmogus metė po karietą bombą, kuri perplyšusi užmušė ant vietos ministrą ir jo vežiką. Apart jų tapo sužeista kelets ypatų, kurios tuo laiku ėjo pro šalį.

Kaltininkas teip-gi tapo lengvai sužeistas; jį areštavo ant vietos. Jis atsisakęs sakyti, kas jis toks esąs. *Lietuvaitė.*

— 9. d. liepos mėn. valdžios laikraštį „Pravitelstvenny Viestnik“ apgarsinta, kad politiškieji prasikaltimai turi būt sudijami sūdo (teismo), o ne administracijos (kaip ikšiol buvo); tyrinėjimas liksias po senovei rankose po priežiūra prokuratūros, tik sprendimas pereisias į rankas teismabučio (sudebnyja palady), susidedančio iš 3 sūdžių su prokuroru (Lenkų Karalystėj) arba sūdžių su šalies atstovais (bajorų vadas, staršina ir kt.) Apkaltintieji galėsias turēt apginėjus (advokatus). Svarbesniuose atsitikimuose teismas busias vedamas prie uždarytų durų. Tokia atmaina tai yra sugryžimas prie tvarkos, buvusios pirm 1882 m.

— 9 d. birželio tapo apgarsintas toks nutarimas Viešpatystės Rodos apie šventimų nedėldienų ir kitų švenčių: „nė kokia vyriausybė neprivalo drausti darbininkams dirbti nedėldieniais, šventomis dienomis, arba per karališkas šventes.“ Šitas nusprendimas tapo padarytas, pasiremiant ant nurodymų Žemdirbystės Rodos, išradusios, kad dėl tankių šventimų žemdirbiai turi pragaištį: kitose vietose, sako, svenčiama po 140 dienų per metus.

— *Karė.* Rusų Port-Arturo žaginis (laivynė) pasijuto didei blogame padėjime ir ryžosi šiokiu ar tokiu būdu išstrukti iš Port-Arturo prieplaukos ir susijungti su Vladivostoko žaginiu 10 d. rugpiučio anksti apleido prieplauką apie 10 didelių ir keliolika mažesnių laivų, bet tuo susitiko akis į akį su japonų karalaiviais. Vadas žaginio admirals Vithōft, daugelis aficerų ir žmonių žuvo. Dalis laivų žuvo, kita dalis tapo išsklaidyta ir turėjo jieskoti prieglaudos Kynų žemės pakraštį (Tsingtau,

Šanghai, Tšifu ir kt.), tik viens laivas įstengė nusiirti iki pus-salio Sakalino (į šiaurę nuo Vladivostoko), bet neužilgo tapo japonų pagautas ir paskandytas. Laivai sustoję svetimose prie-plaukose turėjo padėt ginklus.

Port-Arturas dar tebėr rankose, bet jo spėkos diena iš dienos eina mažyn. Nuo pradžios rugpiučio iki 21 žuvę apie 6000, tai yra veik penkti dalis karūmenės. Apie Liaojangą yra sustusios priešais viena — kitą armijos japonų ir rusų, iš viso esą apie pusė milijono kareivių. Mušis tarp jų jau prasidėjęs!

Mintauja. (Kuršo gub.) 18 gegužio Mintaujos kalėjime atsitiko didelis trenksmas, kokio da valdžios mūrai nėkada nebuvo girdėję. — Žandarai buvo pasišaukę tyrinėt politiškus — Fišerį ir Tšernų ir negalėdami nieko ištirti pasakė, kad nors ir nėra ant jų tikrų darodymų, jie juos visgi laikysią apkaltus da 25 mėnesius, kolei jie „visko nepasakysią“. Už tokią nežmonišką bausmę ir baurų apsiėjimą kiti politiški nulėmė pakelti maištą ir persergėjo apie tai Kuršo gubernatorių prašyme su 23 parašais. Nesulaukdami nė jokio atsakymo nuo gubernatoriaus, jie nulėmė padaryti maištą. Apie 7 val. vakaro visi politiškieji 21 kameros vienu kartu pradėjo daužyti duris, griauti pečius, mušti langus, stalus, kedės, lempas ir kitus daiktus. Tuojau sujudo teipogi ir kriminališkieji arestantai, su milžinišku rėkimu. Kalėjimo sargai drebėjo iš baimės. Šauksmas buvo girdėti ir mieste. Ant gelžkelio tilto, teipogi ir aplink visą kalėjimą susirinko didelė žmonių minia, kuri stengės parodyti kaliniams savo jausmus. Už kokių 5 minučių kalėjiman pribuvo polic-meistras, prokuroras, pristavai, policijos sargai ir kanvojaus kareiviai. Visi šitie ponai tapo ugolovnųjų sutikti su dideliu švilpimu ir šauksmu „Urra“. Trenksmas mušimas durų ir langų nesustojė ir mūsų ištikimieji caro tarnai nežinojo, ką be daryti, lakste kaip šuniš, liežuvius iškišę tai prie vieno tai prie kito politiško, drauzdami ir geruoju prašydamui, kad nustotų. — Antrą dieną visiems buvo apgarsinta, kad užiškėlimą maišto nėjokios bausmės jiems nebusią, bet tiktai reikėsią jiems už sulaužytus daiktus užmokėti 25 rublius, nes „kazna“ neturinti pinigų. Neužilgo atvažiavo žandarų oficerius ir pasakė, kad pradėtas sūdas busiąs greitame laike pabaigtas ir kad tūli areš-tuotųjų busią paleisti be jokio užturėjimo. Po to maišto vyres-nybė su politiškaisiais apseina daug žmoniškiau, negu pirma, ir

duoda didesnę liosybę; taipogi knygas ir laiškus nebužturi žandarai taip ilgai, kaip pirma, ir leidžia vieną su kitu pasikalbėti; žodžiu sakant, daug, kas pirma buvo uždrausta, dabar yra daleista.

J. Rudbarxdis.

— *Šnipas.* Jonas Tamolinis kurpius, vidutinio ūgio, juodbruvis, juodi ūsai, plati kakta, nedidelė nosis, juodos nedidelės išvirtusios akys. Ant gatvės dažnai eina persivilkęs prastu darbininku. Saugokitės!!

J. Rudbarxdis.

Atsakymai.

Sp-as ir Ss. Mažai faktų tėra!

Lietuvaitėi. Visokius cirkularus, sklaidančius po Lietuvą, gera būtų mums turėti: jie tikti jei ne „Uk“ kui“, tai „Varpui“, arba archyvui.

Laukiniui. Eilėse „I kovą, pirmyn!“ buvo pasakyta: „plačių kalinių“, pertaisyta „valdžios kalinių“: kalinys — žmogus (slg. mokinys, kankinys ir kt.), vieta kaliniams laikyti — kalėjimas. Šiaip eilės geros. Meldžiame daugiau!

Burtininkui. Meldžiame parupinti daugiau nusidavimų iš gyvenimo politiškujų prasikaltėlių.

Liepukui. Eilės „Kelkit“ silpnokos, siunčiame jas Amerikon. „Tamsumoje“ gal sunaudosime.

V. R. ir Žirgūi. Legendą „Kaip atsirado paikystė“ ir eiles „Mūsų mergaitėms“ išsiuntėme Amerikon.

Bronislavui. Žinia apie a. a. J. Burdžilaucką per daug išėsta, siunčiame ją Amerikon.

K. Povui. Žinia apie pardavėją L. netinka: panieši į priekabę.

Morkeliui. Ačiu už prisiųstąsias iškarpas ir „Kurjer Polski“. Meldžiame daugiau.

JKas-nors. Mintis eilių „Aš nesigailėčia“ neblogo, tik jų apdars, forma sunkoka.

Tutučiui. Eilių forma prastoka. Eilių ritmas toks: „Tú, Nemu — néli lai — mingoj se — novėj“ Tuo tarpu toliaus atsitinkame tokią vietą:

„Kodėl da — bār jau Lie — túvą ne — plauji, Kó likda — mās aša — rās nog jos — keliauji?“ ... Pirmoji eilutė blogai skamba, o antroji visiškai netinka prie aprinktojo pradžioj ritmo!

„Ašaras — sávo kol — taí neį -- teiksim“ geriaus skamba, negu „kól savo — ášaras“

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.

Spauzdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.

Naudingos ir smagios pasiskaityt knygelės.

1. Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugeliu paveikslėlių	30 kap
2. Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)	20
3. Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais)	20
4. Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkoholin. ir taboka	15
5. Kapai didžiū kunigaikščių ir karaliū Vilniuje	15
6. Gato mašinos ir gelžkeliai (su paveikslėliais)	10
7. Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus	6
8. Džiova ir kaip nuo jos apsisaugoti	6
9. Patarmės moterims, kurios nori but sveikos	10
10. Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti	10
11. Trijs pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadoriū sodiečių (antra laida)	15
12. Bulviū vaisinimas	15
13. Zaibas ir griaustinis (su 21 paveikslėliu)	20
14. Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliu)	20
15. Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti	15
16. Epiktėto aforizmai su pridėjimu keleto skyriū iš jo „Pruntavimų“	15
17. Trumpa geometrija	50
18. Ukiškos drangystės įvairiuose kraštuose	10
19. Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių	6
20. Kaip apsireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais)	15
21. Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15
22. Avižū auginimas (su 8 paveiksl.)	10
23. Vienas iš mūsų tur apsivesti	10
24. Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)	20
25. Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų kelių (su 40 paveiksl.)	25
26. Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10
27. Gyvenimo džiaugsmai. Pagal Lebboką P. N. sutaisita	30
28. Ką ir kaip nekurie amatininkai dirba	20
29. Trumpa visuotina istorija. I dalis. Senovės istorija	20
30. Savišelpystė	30
31. Sofoklis. Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20
32. Pirmą pagelbą nelaiminguose atsitikimuose	40
33. Kas ir kiek žemės gali pirktis Lietuvoj	10
34. Miškų, laukų, sodų, daržų eibės ir bausmės už jas	10
35. Džiova ir kova su ja	30
36. Dykaviečių apmedžiavimas	30
37. Paprasti išdarbiai iš sakų	25
38. Kaip reikia pinti rečkos, baldai ir kt.	30

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

1. Trumpa senovės lietuvių istorija. 1892. pp. 56	10 kap.
2. A. V. Kas kaltas? 1894. pp. 24	10
3. Kaukazo belaisvis. 1894.	5
4. Musų pasakos. 1894. pp. 26	5
5. Jurgis Kastrijotas. 1894. pp. 13.	5
6. Dr. Baltušis. Vakaras Tilviko pirktelėje. 1894. pp. 15	5
7. Kramplių Jonas. 1895. pp. 36	10
8. Trusas ir kapitolas. 1896. pp. 42	10
9. Šventmikis. Parmazonas arba baisumas Dievo rustybės. 1897. pp. 36	10
10. P. A. Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą. 1898 pp. 48	10
11. Š-s. Maskolių valdžia ir žmonės. 1898. pp. 54	10
12. Žemaitė. Paveikslai (iš „Ukininko“). 1899. pp. 36	5
13. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“). 1899. pp. 47	5
14. Pagaikštis. Bitės. 1899. pp. 24	5
15. Mykolaitis. Mindaugis. 1899 pp. 58	5
16. Ar dabar yra baudžiava? 1899. pp. 56	10
17. Lazdynų Pelėda. Kas priešius? 1900. pp. 32	5
18. Bitė. Tėvas ir sunus. 1900. pp. 23	5
19. Žemaitė. Valsčiaus sudas (komedija). 1900. pp. 19	5
20. B. Kova (drama). 1900. pp. 40	10
21. A. Mickevyčius. Velinės. 1900. pp. 68	15
22. J. B. Grabnyčių žvakė. 1901 pp. 31	5
23. Žemaitė Paveikslai (iš „Varpo“) 1901. pp. 42	10
24. Lazdynų Pelėda. Sugriautas gyvenimas. 1901. pp. 29	5
25. Tv. Sunadvokatis. 1901. pp. 48	12
26. Parapija ir kunigas. 1901	5
27. Ž. „Ne gadaj“ arba Baisus sapnas. 1902. pp. 18	5
28. B. Nebepiramas. 1902. pp. 23	5
29. Žemaitė. Atminimai. 1902. pp. 23	5
30. Dvi Moterys. Veinias spąstuose. 1902. pp. 62.	10
31. L. P. Judošius. 1902. pp. 11	5
32. L. P. Klajunas. 1902. pp. 60	20
33. Karolius Jak-s. Vaidila. Originališka novelė. 1902. pp. 15	10
34. J. Barzdyla. Apsireiškimai iš žemės gyvenimo. 1902 pp. 44	10
35. Nežinomas. Rykštės. 1902 pp. 24	5
36. Iriš. Seno kareivio papasakojimas. 1902. pp. 16	5
37. Dvidešimtmetinės „Auszros“ sukaktuvės. 1903. pp. 62	50
38. Tautiškas atgijimas Lietuvių ir kitų jaunų tautų. 1903 pp. 40	15
39. Žemaitė. Kunigo naudą velniai gaudo. 1903. pp. 24.	5
40. — Sodžiaus vaizdeliai. 1903. pp. 24	5